

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α.
ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

= ΑΡΓΩ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΤΕΥΧΗ

ΓΛΑΥΚΟΣ ΑΛΙΘΕΡΣΗΣ
ΠΟΛΗΣ ΔΕΥΚΗΣ
ΝΙΚΟΣ ΣΑΝΤΟΡΙΝΙΟΣ
ΑΛΚΗΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΑΓΓΑΡΔΑΣ
Μ. ΒΑΣΣΑΣ
Α. ΠΑΛΑΤΙΑΝΟΣ
ΤΙΜΟΣ ΜΑΛΑΝΟΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΛΗΝΟΣ
ΘΑΝΑΣΗΣ ΠΕΥΚΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ. — Καλλιτε-
χνική κίνηση. — Η κίνη-
ση του ξένου βιβλίου. Βι-
βλία. — Περιοδικά. — Ξένος
Αντίπαλος-Γραμμοϋλες.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
Ν. ΜΗΤΣΑΝΗ
ΑΛΕΞΑΝΤΡΕΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
UNION DE LA JEUNESSE HELLENE
13, RUE STAMBOUL
ALEXANDRIE

"ARGO"
REVUE NÉO GRECQUE
LITTÉRAIRE ET ARTISTIQUE

Ἡ συνδρομὴ γιὰ τὰ πέντε πρῶτα φυλλάδια εἶναι Γ.Δ. 20

*Ἡ πώλησις τῆς «Ἀργῶς» στήν Ἑλλάδα καί στό ἐξωτερικό ἐν γένει
ἔχει ἀνατεθεῖ στό Πραχτορεῖο τῶν «Γραμμάτων» Β.Ρ. 1146, Alexandrie.*

— Α Ρ Γ Ω —

ΟΡΓΑΝΟ ΕΛΛΗΝ. ΝΕΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ΝΙΚΟΣ ΣΑΝΤΟΡΙΝΙΟΣ

Νά μιλήσῃ κανεῖς γιά δημιουργό, ξαιτίας θανάτου, εἶναι τὸ θλιβερότερο τῶν πραγμάτων. Κι ὅμως στήν εἰσαγωγή μου ὀφείλω νά σημειώσω, πὼς ἡ φιλοδοξία τοῦ φτωχοῦ νέου δὲν ἔχει ἀπαιτήση σχετικὰ μὲ τὴ μεγάλη δημιουργία. Κ' εἶναι ὁ ἀπόλυτος σεβασμὸς τοῦ θανάτου, πὸν φέρνει γυμνὴ τὴν ψυχὴ μου νά σταθῇ ἀντιμέτωπη μὲ τὸ ἔργο του. Θά μιλήσω λοιπὸν μὲ ἀγάπη.

Εἶναι ἄνθρωποι γεννημένοι νά ὑποφέρουν ἐνῶ ἄλλοι ἐπαναστατοῦν ὅταν τῶν τελευταίων ἡ διδαχὴ ριζωθῇ στήν ψυχὴ τῶν πρώτων, αὐτοὶ γίνονται δυστυχισμένοι. Αἰσθάνονται ἴσως τὴν ἐξιλαστήρια προσφορὰ τους, ὅμως ἀρέσκονται πῶς πολὺ στό ρόλο τῶν θυμάτων, νομίζοντας ἔτσι ὅτι ἔχελου τὸν προορισμὸ τους. Μάλιστα ἂν κάποτε διαμαρτυρηθοῦν, ἡ φωνὴ τους τελειώνει σὲ θρηνο παθητικό. Ἄλλ' ἡ ψυχὴ τῶν ἀνθρώπων συνήθισε στὴ σκληρότητα τῶν πραγμάτων, κ' ἡ ἀκοή τους δὲ στέργει νά σπλαχνίζονται τὴ διαμαρτυρούμενη ἀλλ' ἀκίνδυνη κατάστασι. Τῶν δυστυχισμένων ἡ φωνὴ φτάνοντάς τους ὡς εὐχὴ παρακλητικὴ κι ὄχι ὡς ἐξαναγκαστικὴ βία, τοὺς ἀρίνει τελείως ἀσυγκίνητους. Στὸ ζήτημ' αὐτὸ ἡ ἀνθρωπότητα εἶναι λιγώτερο μεταφυσικὴ, καὶ δικαιολογητικὸς λόγος εἶναι λιγώτερο βρισκεται ἂν ἐξετάσουμε τὴ διαγωγὴ τῆς σὲ προβλήματα συμφεροντικά. Τότε οἱ ἀνώφελες διαμαρτυρίες τῶν θυμάτων ἠχοῦν **σὰ φωνὲς σιγῆς ἐρημιάς.**

Ἀπὸ τὸ μοναδικὸ του βιβλίον πὸν τυπώθηκε στήν Ἀλεξάνδρεια τὸ 1919, πηγάζει ἡ προαναφερμένη σχέση ἐνὸς ἀτόμου μὲ τὴ ζωὴ. Ἄλλὰ προτοῦ μιλήσω γιά τὴ βαθύτερη οὐσία τοῦ νεανικοῦ αὐτοῦ ἔργου, ὀφείλω, γιά ἰσορροπικούς λόγους, κριτὴ καὶ φίλον, νά σταματήσω στήν ἀτέλεια τοῦ ἔργου καὶ στήν στιχουργικὴν ἀκαταστασία. Τοῦ ἔλειπε ἡ ἐπιλογή, πὸν προϋποθέτει μιὰν ἀυστηρὴ κρίσι. Τοῦ ἔλειπ' ἀκόμα καὶ κάποια ἐπιστήμη τῆς τεχνικῆς. Ἄνῆκε στοὺς

ποιητές εκείνους που οδηγούνται μόνο από το ένστικτο, και που τους οίχτιρε ο Μπωντελαίρ θεωρώντας τους άτελείς. Και στο μεταγενέστερό του έργο, μ' όλο που σπουδάζοντας συνεχώς είχε κατορθώσει ν' αποφεύγει πολλά του σφάλματα, συναντούμε και πάλι άτελείες που πειράζουν την αίστηση για τὸ μέγεθός τους. Παρυσέρνοταν φανερά από τὸ αίσθημα, κ' ἢ προσπάθειά του, υποτάσσοντας πρώτα τὸ στίχο νὰ ὑποταχτῆ στὰ δεσμά του, καταντούσε σχεδὸν ματαιοπονία. Ἐτσι στὴν ποίησή του ὑπάρχουνε στίχοι λαμπροὶ καὶ στροφές ἄριτες, ὅμως σπάνια θ' ἀντικρύσης καὶ τὸ τέλειο ποίημα. Μὰ εἶτανε κι ἄπειρος, σχεδὸν παιδί. Κι ἂν ἀργότερα ἔδωσε συχνότερα δείγματα τεχνικῆς ἀριστερίας, παρουσίαζε πάλι τ' ἀρχικά του ἑλαττώματα, πὸν ἀποδείχνει ὅτι τοῦλειπε ἡ σχετικὴ μόρφωση κι ὁ ἀφομοιωτικὸς νοῦς πὸν ὠφελεῖται στὸ πλούσιο περιβάλλον. Κ' ἢ Ἀλεξάντρεια τότε γνῶριζε τὶς συνειδητότερες προσπάθειες, πὸν ἀποβλέπανε μόνον στὴν ἐξυπηρέτηση τῆς Τέχνης. Κ' ὠφείλε νὰ ταχτοποιηθῆ, ν' ἀφομοίωση πολλὰ πράματα καὶ ταξιδιτώντας κριτικὰ τὶς κερδισμένες του γνώσεις ν' ἀκουμπήση στὴν ἐπιστήμη. Ἀλλὰ τοῦλειπε τὸ ἀπαραίτητο, κατὰ τὸν Μπωντελαίρ στοιχεῖο τῶν μεγάλων ποιητῶν, πὸν εἶναι μαζί καὶ βαθιοὶ κριτικοί.

Ὅμως τὰ ποιήματά του ἦσαν πλημυρισμένα ἀπὸ αἰσθημα. Κι ἂν στὴν πρώτη ματιὰ μᾶς ἀπέλιζαν, σὲ προσεχτικώτερο κοίταγμα, παρουσίαζαν τὴν κρυφὴν ἀρετὴ τους. Κ' ἢ μεγαλύτερη ἀρετὴ τους ἦταν ἡ ὑπόσχεση γιὰ τὸ μέλλον. Κι ἂν τὸ μέλλον αὐτὸ δὲ δικαιώθηκε, θυμηθῆτε τὸ θάνατο καὶ θρηνεῖστε ἀπάνου στὸ φριχτὸ πεπρωμένο.

Στὴ βαθύτερή της οὐσία ἡ ποίησή του τότε παρουσίαζε τριπλὴν ἀποψη.

Ι. Ἐπαναστατικότητα. Τὸ στοιχεῖο αὐτὸ ἦταν ξένο πρὸς τὸ χαρακτήρα του καὶ μόνον ὡς ἐπίδραση ἀσυμβίβαστη μὲ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν του, πρέπει νὰ θεωρηθῆ. Κι ὅσοι τότε γνῶρισαν, ἐννοοῦν εὐκολώτερα πὸς ὁ Σαντορινιὸς ἦταν ἀδύνατο κι ἀπὸ φυσικὸ του, ὄχι μόνον νὰ σταθῆ στὸ σκληρὸ ὕψος τοῦ ἐπαναστάτη, ἀλλὰ καὶ ν' ἀντισταθῆ κάπως, ἴσως καὶ νὰ διαμαρτυρηθῆ κάν. Ὁ ἴδιος συναισθάνοταν τὴν ἀδυναμία του, κ' ἔτσι ἡ ἐπαναστατικὴ του διάθεση, εἶναι μιὰ στιγμιαία ὀργή, πὸν σβύνεται γρίγωρα στὸ σκοτάδι τῆς αἰώνιας του μελαγχολίας.

Τὸ λέγω: ἔχω τὴ δύναμη καὶ θέλησα νὰ ζήσω.

Τοὺς μορφασμούς σας ἄνθρωποι πάντα περιφρονῶ,
τὶς ἀηδίες, ἦρθα, ἔδω στὸν κόσμον, γιὰ νὰ σβύσω,
κι ἂν δὲ μπορέσω τί μ' αὐτό; μονάχος θὰ πονῶ.

Εἶπα: ἄς σταματήσω ἔδω, νομίζω πὸς ἀράζω...

κι ὅλο τὸ εἶναι μου ἄς γενεῖ θῦμα στὴν καλωσύνη,
κι ἂν ἢ κακία μερικῶν μὲ κάνει καὶ σπαράζω,
στὰ χέρια τὰ τυραννικὰ θὰ νοιώθω εὐγνωμοσύνη...

Εἶναι τὸ πρῶτο τετραστίχο τῆς συλλογῆς του καὶ τὸ πρῶτο τῆς τελευταίας σελίδας. Ἰκονοποιεῖται στὴν παθητικὴ στάση, κ' ἢ ὡς θῦμα προσφορὰ τοῦ ἑαυτοῦ του, τότε χαροποιεῖ. Ἀλλὰ κύριο προσὸν τοῦ δυνατοῦ ἐπαναστάτη δὲν εἶναι ἡ ἐλπίδα τῆς νίκης κ' ἢ μέθη ἑνὸς θριάμβου; Οἱ λίγοι στίχοι μᾶς δείχνουνε πὸν πολὺ μιὰν εἰκόνα θλιβεροῦ νικημένου.

II. Ρομαντικὴ μελαγχολία. Καὶ βεβαίως ὄχι ἀδικαιολόγητη. Κι ἂν εἶχαμε τὸ δικαίωμα τῆς διαμαρτυρίας, ὡς ἐλεύτερα ὄντα, τοῦλάχιστο ἄς ἀκουσῆ τὸ μικρὸ μας παράπονο σήμερα, ἐναντίον τῆς Μοίρας του, πὸν μᾶς κάνει ὡς κι αὐτὸ του τὸ θάνατο, νὰ χαιρετοῦμε σὰ λύτρωση. Κ' εἶναι ὁ συνδυασμὸς τῆς ἀπειρίας στὴ ζωὴ δυστυχίας του μὲ τὴ θυσιαστικὴ του προσφορὰ πὸν τὸν σπρώχνανε νὰ ταυτίξῃ τὴν ἔννοια τῆς ἀγάπης μὲ τὴ θυσία στοὺς ἐξαιρετοὺς στίχους του.

Τὸ ν' ἀγαπᾶς, εἶναι νὰ ζῆς κάθε στιγμὴ
μὲς στὴν ψυχὴ τῶν ἄλλων πὸν πονοῦνε...

Στὴ μελαγχολία του ὑπάρχει ὁ πόθος γιὰ τὸ ἀνέφιχτο, τὸ φροῦδο τῶν διαφνεμένων ἐλπίδων, ἢ πλάνη τῶν γλυκῶν ὄνειρων, ἢ δειλία κι ὁ συχμὸς τῆς ἐπαφῆς μὲ τὴ βάνουση πραγματικότητα, κ' ἢ θλίψη γιὰ τὸ πρόσκαιρο τοῦ ἀνθρώπινου βίου. Καὶ μαζί ὄλ' αὐτὰ εἶναι τὰ πρῶτα σημάδια συγγένειας, πὸν λίγο ἀργότερα θὰ τότε πλησιάζουν περισσότερο στὸ θλιμένο ποιητὴ τοῦ «Ἀπολλώνιου Ἄσματος».

III. Φυσιολατρεία. Ἡ ἀφορμὴ της σὲ δυὸ λόγους 1^ο στὴν ἀπελλιτικὴ του διάθεση πού τότε βίαζε ν' ἀρνηθῆ τὰ καλὰ τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ νὰ νοσταλγῆ ἓνα ἀπλούστερο καὶ φυσικώτερο τρόπο ζωῆς, καὶ 2^ο στὴν κληρονομικότητα, πού σχεδὸν κι ὅλη μας τὴ φυλὴν ἐπηρεάζει. Δὲν ἔχουμε καὶ πολὺ μακροθυμῆ τῆς χωριάτικης ζωῆς τῶν προγόνων μας καὶ διατηροῦμε ἀκμαῖο τὸν πόθο τῆς ἐπιστροφῆς στοὺς ἀγρούς. Καὶ σ' αὐτὴ του τῆ διάθεση ἀνήκουν καὶ τὰ λίγα ἠθογραφικὰ του ποιήματα.

Ξένη ἐπίδραση στὰ πρωτόλεια του ἐκεῖνα, συστηματικὴ δὲν ὑπάρχει. Σ' ἓνα δυὸ του διακρίνεται τοῦ Καβάφη, κάπου ἄλλου Παλαμᾶ καὶ σπανιώτερα Μαλακάση. Ὅμως ἡ ἀκαταστασία τῆς μορφῆς ἐμποδίζει τὸ παρουσιασμοῦ μιᾶς τέχνης προσωπικῆς. Συμπαθῶ περισσότερο τὰ ἑξῆς: «**Θρή-
αμβος**», «**Στιγμὲς Θλίψης**», «**Ἀνοιξη**», «**Ὁ Ἥλιος τοῦ
Νείλου**», «**Καταδίκη**», «**Αφιέρωση**» καὶ τὸ «**Σὰν Ἀγα-
πᾶς...**»

Ὅταν τυπώνονταν τὸ βιβλίον ἐκεῖνο ὁ Σαντορινιὸς βρο-
σκοταν πρὸ τοῦ πρώτου σταδίου τῆς ἀρρώστιας του. Τὸ καλο-
καίρι τοῦ 1920 ταξίδεψε στὴν Κύπρον καὶ μετὰ λίγο καιρὸν
ἔφτασε τέλος στὸ νησί του, τὴ Σύμη, πού πάντοτε νοσταλγοῦ-
σε. Μ' ὅλα ταῦτα ἡ κατάστασή του χειροτέρευε ὀλοένα.
Ἐκεῖ στὴν ἀπειρη καὶ ἀρρωστημένη του μοναξιά, ἡ μελαγ-
χολία τὸν κυριεῦει καὶ τοῦ γίνεται μοναδικὴ ἔμπνευση. Πε-
σότερο ἀπὸ χρόνον ἔμειν' ἐκεῖ. Τὰ τελευταῖα του γράμματα
σὲ διάφορους φίλους εἶναι κραυγὴ ἀπόγνωσης. Κρίθηκε
ἀναγκαῖο νὰ σταλῆ κάπου καλύτερα, ν' ἀπολάβαινε τουλά-
χιστο κάποια περιποίηση. Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1922 νοση-
λεύονταν στὸ φθισιατρεῖο τῆς Ἀθήνας «ἡ Σωτηρία», ὅπου
καὶ πέθανε.

Ὁ χρόνος πού μεσολαβεῖ, ἀπὸ τὸ κρινόμενον βιβλίον,
ἴσα μὲ τὸ θάνατό του, ἔξδὸν τοῦ ὅτι εἶναι πολὺ λίγος,
ἦτανε κι ὅλας γεμάτος ἀγωνία γιὰ τὸ καθημέρινό του
ψωμί, γεμάτος κι ἀπ' τὴ φρίκη τοῦ θανάτου. Καὶ γενικῶς
ἀν καὶ τοῦλειπε πάντοτε ἴσως ἡ γόνιμη ψυχικὴ γαλήνη, ἄλ-
λὰ στὰ πρώτα τουλάχιστον χρόνια του, εἶχε τὴν ἐνθερμη
πίστη πρὸς ἓνα μέλλον ἰδανικό, πού ἡ γόησσα φαντασία
τοῦ τῶδειχνε στὰ μυστικὰ ὄνειροπολήματά του. Κ' εἶναι
αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ ἐλπίδα πού τὸν ἔριχνε στὴν ἐνέργεια καὶ

τὸν ἔπειθε νὰ ὑποφέρῃ κάθε εἶδους κακουχία καὶ στέρηση
μὲ μιὰν ἀλυγισία ἠρωϊκῆ. Ἄρχισε τὸ βιοποριστικὸ του
στάδιο μαζί μὲ τὸν Πέτρον Ἀλήτη, πουλώντας ἐφημερίδες,
κ' ἡ ἀλλαγὴ τῶν ἐπαγγελμάτων του παρουσιάζει, σὲ πολὺ
λίγο σχετικῶς διάστημα, μιὰ καταπληκτικὴ ποικιλία. Ἔγινε
πλανώδιος καπνοπώλης, δούλεψε ὑπάλληλος σὲ καταστή-
ματα, μπῆκε σ' ἐργοστάσια ἐργάτης, μεσίτης σὲ παραγγελι-
οδοχικὰ γραφεῖα, ὑποβολέας καὶ ἠθοποιὸς σὲ θιάσους καὶ
τέλος ἀπὸ διορθωτῆς τυπογραφείου δημοσιογράφος. Κι
ὅταν ὀδηγημένος ἀπὸ τοὺς γιατροὺς ἐγκατάλειψε τὴν Ἀ-
λεξάνδρεια δούλεψε ὡς ἐπιστάτης σὲ κάποια ἔσμπια. Ὅταν
κατόπι γνῶρισε τὴν πραγματικὴν του κατάστασιν, ὅλο τὸ
θάρος κ' ἡ πεποίθησή του ἀπολέστηκαν, κ' ἡ ἀπελπισία
ἔμεινε μόνη σκοτεινὴ θεὰ καὶ κυρίαρχη τῆς ψυχῆς του.

Τὸ ἐπαναστατικὸ στοιχεῖο ἀτρόφησε τελειωτικά. Ἡ
εἰδυλλιακὴ χάρις τῶν ἠθογραφικῶν του ἐχάθη. Μόνον στὴν
ἀνάμνηση φωτεινῶν ἡμερῶν ἡ ποίησή του διατηρεῖ κάποια
δρσοσερότητα. Κ' ἐννοῶ κυρίως τὰ τετράστιχά του πού δεί-
χνουν ἐπηρεασμένον κάπως ἀπὸ τὴν «**Παγὰ Δαλέουσα**».
Καὶ σ' αὐτὰ ὅμως τὸ φυσικὸ κόσμον τὸν ἀντιλαμβάνεται μὲς
ἀπὸ τὸ μαγνάδι τῶν ρεμβασμῶν καὶ τῶν ὄνειρων του. Ἡ
μελαγχολία του τρέφει τὸν πεσομισμὸν του καὶ αὐτὸς μετα-
τρέπεται ἐκεῖνη σὲ μυστικοπάθεια.

Κάθε στιγμῆς τὸ πέρασμα τί μυστικὰ δὲν κρύβει!
Χάνονται κόσμοι κι ἄλλοι ξαναζοῦν χωρὶς σημάδι,
κάτι πού ἡ θύμησις κρατᾶ παντοτεινὰ μᾶς θλίβη
κι ἀκοῦμε γύρω φίθυρους σὰ ν' ἄρχονται ἀπ' τὸν Ἄδη.

Πλάκα μαρμαρίνη βαριά, μὲ μαγικὰ δεμένη,
σκεπάζει τάφους γνῶριμων νεκρῶν, πού κάπου κλαῖνε.
Θὰ θέλουν κάτι νὰ μᾶς ποῦν ὅλοι αὐτοὶ οἱ χαμένοι,
θὰ θέλουν κάτι νὰ μᾶς ποῦν, μὰ δὲν τὸ λένε...

Ἡ ἀπαισιοδοξία του τὸν ἔκανε ν' ἀρνηθῆ καὶ τὴν
ἀνάγκη τῆς θυσίας, γιὰ ὅποια ἰδεολογία καὶ νὰ παραδέ-
χεται μιὰ γυναικεία παθητικότητα καὶ τὸ θοῖνον. Κ' ἡ ἐκ-
φραση τῶν παραπόνων του, ἐπειδὴ δὲ βρίσκει καμιάν
ἀπήχησιν εἶναι σὰ νὰ μὴν ἐκφραζότανε ποτὲ ὡς ἀποτέλεσμα,
κι ὁ ἴδιος πέτυχε τὸν τίτλον: **Κρυφὰ Παράπονα**.

Πολλάτου ποιήματα ἀπ' αὐτῆ τῆ σειρά παρουσιάζονται
στήν οὐσία καὶ στῆ μορφή στενὴ συγγένεια μὲ τὸ «Ἀπολλώ-
νιον Ἄσμα.» Γιατὶ στὰ βαθύτερα τοῦ κ. Σκίπη διατηρήθηκε,
παρ' ὅλο τὸν κλασικισμό του, ἡ παλιὰ κλίση πρὸς τὴ νο-
σταλγία, ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ μελαγχολικὰ φθινόπωρα, κατὶ
τέλος ποὺ τότε συνδέει μὲ τὴν πρώτη του ρομαντικὴ διά-
θεση. Ὁ Σαντορινιὸς μὲ τὴν ἴδια ψυχικὴ διάθεση, εὗρισκε
τὴν τελειότερη ἔκφραση τῶν ἰδίων του συναισθημάτων στὴν
ἄρτια τέχνη τοῦ «Ἀπολλώνιου». Κι ὁ ἐπηρθεασμὸς του φυ-
σικὸς κ' εὐκολοξήγητος.

Αὐτὴ εἶναι στὰ γενικὰ ἡ κληρονομία τοῦ φτωχοῦ μας
φίλου· μικρὴ καθὼς εἶναι διστάζω πολὺ νὰ δεχτῶ τὸ δυνατό
τῆς ἀντοχῆς τῆς μέσα στῶν χρόνων τὸ γύρισμα. Ὅμως ὅτι
μᾶς ἔδειξεν ἀρετὲς καὶ προσόντα, ἱκανὰ νὰ μᾶς πείσουνε,
ὅτι τὸ θάνατό του πρέπει νὰ χαρακτηρίζουμε ὡς σοβαρὴν
ἀπόλεια, δὲν ὑπάγει καμιὰ ἀμφιβολία.

Καὶ μὲ ποιὰ θλίψη ἀναλογίζομαι σήμερα πὼς ὁ νέος
ἐκεῖνος ποὺ τόσα ὄνειροπόλησε, ὅταν αὔριο κ' ἐμεῖς οἱ λίγοι
ποὺ τὸν ἐγνωρίσαμε χαιτοῦμε, θᾶν' ἕνας σάν,

... τοὺς ἄγνωστους νεκροὺς καὶ ξεχασμένους
ποὺ τὸνομά τους ἔσθυσε περνώντας ὁ καιρὸς
κι ἀπ' τὶς καρδιὲς τῶν φίλων τους κι ἀπ' τὸ φτωχὸ
(σταυρὸ τους.

Μ' αὐτὰ ἐννοῶ κυρίως τὸ σύνολο· εἶναι βέβαιο πὼς
δὲν ἔχει τὸ ἀπαιτούμενο βᾶρος κι ὄγκο νὰ ἐπιβληθῆ καὶ
νὰ ἐπιζήση. Ἄλλ' ὅτι θὰ μείνουν ποιήματά του σ' ἀνθολο-
γίες, οὔτε γνώμη ἀντίθετη. Πιθαίνει λοιπὸν κι ἕνα τόσο
ἄρτιο ποίημα, σάν αὐτό, ποὺ τὸ θεωρῶ τὸ καλύτερο ποὺ
μᾶς ἄφησε, ποὺ κι ἂν θυμίζῃ λίγο Βεσλαῖν, εἶναι γιὰ μὲν
ἀληθινὸ ἀριστούργημα:

Τὸ λευκὸ ξωκλήσι μὲ τὸ κυπαρίσι
πὰ στὸ ρημονῆσι
κάτι θά'χη πάρει, κ' ἔχει αὐτὴ τὴ χάρη
ἀπὸ τὸ φεγγάρι.

Ἄπὸ τὸ φεγγάρι κι ἀπὸ τὴν καρδιά μου
τὴ θαριοθλιμένη, πόθοι μου χαμένοι!
Μοιρολόϊ καὶ τάφος, τὸ λευκὸ ξωκλήσι

Πὰ στὸ ρημονῆσι.

ΓΛΑΥΚΟΣ ΑΙΘΕΡΗΣ

ΣΤΙΓΜΕΣ ΑΓΩΝΙΑΣ

Ἄπιαστα κάποια εἶδωλα ποὺ ἡ σκοτεινὰ τραβᾶει
θριγγμένο φτωχοκάντηλο μισόσθυστ' ὄχροφέγγει:
Ψυχούλα φωτοχνούδωτη μέσα σὲ γνέφια τρέμει
καὶ στῶν καπνῶν τὰ σύθαιμα, στὸ σύγκρουσ' σπαρταράει:

Ἄπ' τὸ θολοπαράθυρο τῆς Μνήμης τῆς περνάει
ἡ ἀνθοστόλιστη Ζωή... ποὺ σήμερα τὴν πλέκει
τῆς ἀγωνίας ὁ κισσὸς, Βραχνιάς σφιχτὰ τὴν δένει
πνιχτὰ μὲ τὰ χνοχέρια του!... Στὸ στρώμα ἀγγομαχάει.

Σκιαχτὴ καμπάνα ἄτονα σφυγμοχτυπᾶ στὰ βάθη
ἰδρωτοκόπο κάλιασμα κάποιου ἴπᾶ μάχρια νᾶρθει.
Σβύνει τὸ ὄχροκάντηλο στῆς γλήνης τὴ μαυρίλα...

Κι ἔρχεται Κεῖος δρεπανιστῆς μὲ τὴ λαλιὰ στριγγή,
Κι ἔρχετ' Ἐκειὸς ὀρθότριχος μὲ τὴν Ἀνατριχίλα,
Κι ἀφήνουν κροῦ μάρμαρο, κουφάλια τὸ κορμί.

7

Μὲς στῆς λίμνης τὰ δλόδαθα
στὸ νερὸ τὸ καθάριο
τῆς ιδέας τὸ εἶδωλο
θαμποδεῖχνει γαλάζιο.

Γλάροι τῶσαν δλόασπροι
καὶ πετοῦν νὰ τὸ βγάλουν
μὰ στῆς αὔρας τὸ φύσημα
μὲς στὸ κῦμα τὸ χάνουν...

— Κι ἡ ψυχὴ μου στὰ δλόδαθα
κάποια εἶδωλα κρύβει,
τοῦ χεριοῦ μου τὸ ἄπλωμα
σάν τὸ κῦμα τὰ σβύνει.

ΠΟΛΗΣ ΔΕΥΚΗΣ

ΣΤΟΝ ΑΛΙΘΕΡΣΗ *

Δίχως άλλο θυμάσαι την ξέγνοιαστη
κείνη μέρα: στα βοῦρα της λίμνης
ἐνώ σὺ κυνηγοῦσες, ἀμέριμνος
ἀπ' τοὺς φράχτες ἐγὼ περπατοῦσα.

Μεθυσμένοι ἀπ' τὸ ξέχωρο τ' ἄρωμα
τῶν βουνῶν καὶ τῶν κήπων, ξεχνούσαμε
τοὺς τρανοὺς μας καημούς, τὶς φροντίδες.

Πρὸς τὸ βράδυ θυμάσαι, καθίσαμε
σ' ἓνα δέντρο ποκάτου ἢ φλογέρα
πονεμένου βοσκοῦ, μᾶς νανούρισε,
καὶ γιὰ ποίηση μιλήσαμε τότε.

Τὸ παράπονο ὡς τόσο, δὲ θέλαμε
νὰ ρυθμίξῃ τὸν κάθε μας στίχο,
τὶ ἄλλα χρόνια μᾶς βύθισαν σὲ ὄνειρο.
Οἱ ἀγάπες τοῦ ἀπλοῦ Θεοκρίτου...

ΝΙΚΟΣ ΣΑΝΤΟΡΙΝΙΟΣ

*Τὸ ποίημ' αὐτὸ σταλμένο μαζί μ' ἓνα του γράμμ' ἀπελπιστικό.
εἶναι γραμμένο σὲ μιὰ κάρτα. Ἐνα τοπίο. Μιὰ σειρά κυπαρίσσια
στὴν ὄχθη ἐνὸς ποταμοῦ. Σ' ὅλα χιόνι. Τὸ πέτρινο ἀρχαῖο γιοφύρι,
σμίγοντας μὲ τὸν ἴδιο του ἀντικατοπτρισμό, σχηματίζει δυὸ κύκλους
σὲ νερό, μὲ τὰ τόξα του. Καὶ σὲ φόντο κάτι σὰ μοναστήρι.
Παντοῦ νέκρα, παντοῦ ἐρημιά, σὲ ποτάμι μὲ βάρκα ἀραγμένη.
Τὸ ὄλο ὑποβάλλει μιὰ θλίψη καὶ ξυπνὰ τὴ νοσταλγία.
Δὲν περιγράφω ἀπλῶς ἐξηγῶ μιὰ διάθεση ψυχῆς, κ' εἶναι σὰ
νὰ προσθέτω κάτι κατὰ τὸ ποίημα.

ΓΑ· ΑΛ·

ΣΤΟ ΝΙΚΟ ΣΑΝΤΟΡΙΝΙΟ

— Ἀπάντηση σ' ἓνα του γράμμα —

Ὡ φίλε ἀξέχαστε, κ' ἐγὼ θυμοῦμαι τὴν ἐσπέρα
ποῦ λές καὶ τὴ νανούριζε ἢ φλογέρα τοῦ βοσκοῦ
ὅλα ἡσυχάζαν ἡμερὰ σὲ γαληνὸν αἰθέρα,
σὰν ὕπνος σὴν ἐπήρειαν ὄνειρου ἐρωτικοῦ.

Ἀλήθεια, ἐμεῖς οἱ Ποιητὲς τὶ εὐτυχισμένοι! Κάτι
τὸ ἀπλὸ καὶ τιποτένιο πῶς βαθιὰ μᾶς συγκινεῖ
ἔξαφνα δυὸ τρεῖς στίχοι, μιᾶς ἀνατολῆς ἢ ἀπάτης,
μιὰ λίμνη, ἓνα φεγγάρι, μιὰ θύμηση μακροῦνη...

Πόσες φορὲς σὰν καὶ τὸ δεῖλι ἐκεῖνο, ξεχασμένοι
κάτου ἀπ' τὰ δέντρα, εἰς ρεμβασιμὸς γλυκοῦς, μελλοντικὰ
ξωφλούσαμε ὄνειρα γιὰ μιὰ εὐτυχία ἐπαγγελμένη,
ὥσπου τὸ σκοτάδι μᾶς σκέπαζε σιωπηλά.

Μ' ἀπόψε ποῦ σὲ φτωχικὸ δωμάτιό μου, τὸ γράμμα
σου διαβάξω, τὸ θλίβερο μαζί καὶ σκοτεινὸ,
μαντεύοντας τὸ τραγικὸ ποῦ σὲ σπαράζει δράμα,
ροπῶ, ροπῶ... Μὰ ποιὸς νὰ μοῦ ἀπαντήσῃ;

Καὶ θρηνῶ.

ΓΛΑΥΚΟΣ ΑΛΙΘΕΡΣΗΣ

ΕΦΤΑΠΑΡΘΕΝΗ

Ζ. Κ.

Ἦρτε, σὸν συντριμένο ἔμένα ἀπὸ τῆ γνώση,
ἀγνή, τὸ μῦρο τῆς καρδιάς νὰ μοῦ χαρίσει,
μὰ τὸ στεγνὸ μπορεῖ μπουκέτο ν' ἀναστήσει
τὸν, πὸν νεκρὸ ἔχει στὸ φέρετρο παγώσει ;
Κι ὅμως ἡ παρθενιά της μοῦ ἔχει γίνει βρύση
ἄδολου τραγουδιοῦ, καὶ γύρω μου ἔχει ἀπλώσει
γαλήνιαν ἡρεμία· τὸ τρελὸ μεθύσι
τῶν μάργελων ματιῶν της μ' ἔχει ἀναφτερώσει.
Καὶ καταλύτρα, ὠϊμένα ! τοῦ Θεοῦ μου,
μοῦ τὸ ἔδειξε τρανά, μαχαίρι πὸν ξεσκίζει,
πὼς πῶ πολὺ τὸ ροδοσύνεφον ἀξίζει
ἀπὸ τὰ γαῦρα θολορέματα τοῦ νοῦ μου.

ΑΛΚΗΣ

ΑΔΕΛΦΙΚΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ

«Φιλήθηκεν ἡ Ἀμίνα» φλύαρησαν τὰ κορίτσια κ' οἱ
γυναῖκες σὰ γέμιζαν τὶς στάμνες κατὰ τὸ σούρουπο στὴν
ὄχθη τοῦ μεγάλου ποταμοῦ.

«Φιλήθηκεν ἡ Ἀμίνα» ἀχολογήθηκε στὸ μικρὸ καφε-
νεδάκι κοντὰ στὶς φοινικιές κ' ἔξω στ' ἄλωνα ὅπου πρόδα-
λαν σωροὶ τὰ γεννήματα ἔτοιμα πλεῖα νὰ μεταφερθοῦν στὶς
ἀποθήκες.

Καὶ παντοῦ ἀπλώθηκεν ἓνα γέλιο.

Ἦστερον στὶς ἀτολμες παρθένες τοῦ ἀμολόγητα πο-
θοῦσαν παρόμοια ἀπόλαψη, ψευρικὸ στοὺς ἀπραγους νέους
ποῦ λαχαροῦσαν τὸ πάγκαλο κορμὶ τῆς κόρης, μοχθηρὸ κ'
ικανοποιητικὸ στὶς μανάδες τῶν ἄλλων κοριτσιῶν, πλατὺ
κι ἀπροσποίητο στοὺς ὄρμους ἄντρες.

Ἡ περδικόστηθη Ἀμίνα, ἡ θυγατέρα τοῦ Σέχ Τάλεμπ
τοῦ προεστοῦ, ἡ κοντούλα καὶ γεμάτη, μὲ τὰ μάτια ποῦ
σκορποῦσαν σπίθες, αὐτὴ νὰ φιληθεῖ ; Τρανὸ τὸ σκάνταλο.
Καὶ μὲ ποιό ; Τὸ ζευγολάτη, λέει, τὸ χειροδύναμο Μαχμουτ
ποῦ σήκωνεν ἀβοήθητα ἀπὸ χάμω ἓνα σακκὶ σιτάρι.

Δὲν ἐπέρασε καιρὸς παραπάνω ἀπὸ ὅσο χρειάζεται νὰ
γεμίσει ἓνα φεγγάρι κι ἄλλη κατηγορία βαρύτερη διαλαλή-
θηκε, προσφέροντας ἄμετρο ὕλικὸ στὴν κακογλωσσιά τῶν
χωριατῶν.

«Ἡ Ἀμίνα ἡ πεταχτή, στὶς ζαχαροκαλαμιές ἔξιμονα-
χεύθηκε μὲ τὸν Ἄμπτου, τῆς νύχτας τὸν ἄπιαστον ἱπλότη.»
Βούϊξε τότε ὀλόκληρο τὸ Αἰγυπτιακὸ χωριό.

Ἄγωγιάτες, θεριστάδες, μπιστικοί, τὸ ἀνήκουστο ἀνα-
θάναν καθημερινά. Ἐργατίνες, ξενοδουλεύτρες, ψυχοκόρες
μ' αὐτὸ ξαλάφρουναν τὸ μόχθο τους.

Ἔτσι ὕστερον ἀπὸ ὅλους ὅπως συμβαίνει πάντα ἔλαχε
νὰ μάθουν τὸ μυστικὸ τὰ τρία ἀδέλφια της.

Τὸ ἄκουσεν ὁ μικρότερος ὁ Ἰμπραϊμ καὶ δὲν τὸ πίστεψε. Τὸ ἄκουσεν ὁ δεύτερος ὁ Ἀχμετ καὶ δαγκώθηκε. Θὰ παραμονέψω, μονολόγησε, νὰ ξανοίξω τὴν ἀλήθεια. Τὸ ἄκουσε κι ὁ πρῶτος ὁ περήφανος Ἀμπτάλλα κι ἀστράφη καὶ βρόντησε.

Ἄλλοι στοὺς συκοφάντες τοῦ σπιτιοῦ μου, ἄλλοι καὶ τρισαλλοὶ τους!

Ἄνώφελη φοβέρα.

Ἔνα βράδου ἀγρουπνοῦσαν στὸ χωράφι ὁ δεύτερος κι ὁ τρίτος ἀδελφὸς ποτίζοντας τὶς βαμπακές.

Στὸ μισὸ τοῦ χωραφιοῦ μιὰ πεταλόσχημη σκιαδά οὐθώνονταν. Οἱ τοῖχοι τῆς ἀπὸ καλαμιές καὶ λάσπη. Ἡ στέγη τῆς μιὰ προφαντὴ κληματαριά. Κι ἀπὸ κάτω τὸ μάγγανο.

Τὸ βῶδι μὲ δεμένα μάτια καὶ ζεμμένο τὸ μακρὸν δοκάρι κινουσε τὴ μεγάλη ὀδοντωτὴ ρόδα μὲ τοὺς δεμένους κουβάδες ποῦ ἕνας, ἕνας ἀνέβαιναν ἀδιάζοντας τὸ νερὸ στὴ στέγνα κι ἀπ' ἐκεῖ στ' αὐλάκι τῆς σπορᾶς.

Πλεὶς πέρα μιὰ φουντωτὴ ἀνθισμένη ἀκακία μυροδολοῦσε τὰ γύρω.

Ἡ πλάση ὅλη θαμποφοτίζονταν ἀπὸ τὸ μισόγιομο φεγγάρι.

Εἶχαν ξεντυθεῖ καὶ τὰ δυὸ ἀδελφία ὅλα τους τὰ ρούχα ἔκτος ἀπὸ τὸ πουκάμισο καὶ ξυπόλητοι χωμένοι στὴ λάσπη, ἄνοιγαν τὶς αὐλακιές γιὰ τὸ πέρασμα τοῦ νεροῦ, ἐνῶ πότε πότε πετιῶνταν ὁ ἕνας τους κοντὰ στὸ ζῶο νὰ τὸ κεντήσει.

Κανένα λόγον δὲν ἀντάλλαζαν. Μόνον ὁ θόρυβος ἀπὸ τὸ τρίξιμο τῶν ξύλων στὸ μάγγανο, ἕνα μονότονο καὶ θλιβερὸ τρίξιμο σὰ νὰ ξεκάρφωναν ἀδιάκοπα κασόνια, διάκοπτε τὴ σιγαλιά, συντροφευμένος ἀπὸ τὰ κοῦσματα τῶν βατραχῶν καὶ τὰ σφουρίγματα τῶν φρύνων.

Ἔνα ἀγεράκι φυσοῦσε τὶς βαμπακές ποῦ περικύκλωναν τὴν παράξενη σκιαδά σὰν ἕνα πολυκύματο σκοτεινὸ-μαυρὸ πέλαγο.

Ἐξαφνα τριποδισμοὶ ζῶου ποῦ κοντοζύγωνε ἀκούσθηκαν. Κάποιος ἔρχονταν ἀπὸ τὸ χωριό. Στράφηκαν καὶ τὰ δυὸ ἀδελφία πρὸς τὸ μέρος του ν' ἀγναντέψουν, μὰ μόλις τὸν ἀναγνώρισαν ἐξακολούθησαν τὶς ἀσχολίες τους. Ἦταν ὁ μεγαλύτερος ἀδελφός.

Κεῖνος σὰν ἔφθασε κάτω ἀπὸ τὴν ἀκακία ξεπέζεψε καὶ

σάθησε πάνω σὲ μιὰ πέτρα. Ἀνοίγοντας τότε τὴν κλινο-κακοῦλα του ἔστριψεν ἕνα τσιγάρο.

Τὸ ἀδελφία του ἀνάργητα τὸν ἀντάμωσαν.

Εἰρήνη σὲ σᾶς, εἶπεν ὑπόκωφα καὶ τραχεῖα.

Καὶ σὲ σένα εἰρήνη κ' εὐλογία τοῦ Ἀλλάχ, ἀπάντησαν κ' οἱ δυὸ μὲ σεβασμό, γιὰτι παραστέκονταν πάντα σὰν πατέρας.

Ἀκολούθησε μικρὴ παύση.

Ἀδελφία, εἶπε σὲ λίγο ὁ γεοφερμένος μ' ἀλλαγμένη φωνή, οἱ ὄχτροί μας ἄς χαίρονται. Μ' ὅλο τὸ δίκιο τους ἄς εὐφραίνονται.

Ἐκεῖνοι ἔσκυψαν τὰ κεφάλια.

Ἀδελφία, εἶπε πάλι σκουπίζοντας μὲ τὸ μανίκι τὸ μέτωπο ὅπου ἔτρεχε ὁ ἰδρώτας, ὁ ἀδελφός τοῦ πατέρα μας τὴν ἔπιασε καὶ μετὰ τὸ δειλινὸ μοῦ τὸ κατὰγγειλεν ὁ ἴδιος. Δυστυχία μας, δὲν στέκει ψέμμα.

Ὅχι, ψέμμα δὲ στέκει, ἐπανάλαβε μετὰ ἀπὸ λιγόστιγμο δισταγμὸ ὁ δεύτερος ἀδελφός. Προχθὲς στὰ ξημερώματα σὰν ἔπιγε μὲ τὲς γειτόνισσες τὴ σάμνα νὰ γεμίσει στὸ μεγάλο ποτάμι, ἀγοπόρησε πίσω κάτι γιὰ νὰ πλύνει. Περνώντας μονάχη ὕστερα ἀπὸ τὲς ζαχαροκαλαμιές ἀνταμώθηκε μὲ τὸν Ἀμπτου ποῦ περίμενε κρυμμένος.

Καί;... ρώτησεν ὁ Ἀμπτάλλα πετώντας νευρικά τὸ τσιγάρο μισοκαμμένο στὸ χῶμα.

Καί;... Ἀπὸ κατάσκοπος μεταβλήθηκα σ' ἀτιμασμένο ἀδελφικὸ μάρτυρα τῆς ἀνομίας τῆς!

Ὅστε μοῦ σβύνεις καὶ τὴν στερνὴ ἀπαντοχὴ μου, τὴν ἀμφιβολία, εἶπεν ὁ πρῶτος ὑψώνοντας τὰ χέρια πρὸς τὸν οὐρανὸ καὶ ἀφίνοντας τα νὰ πέσουν ἄτονα πάνω στὰ γόνατά του.

Ἐκεῖνες τὶς στιγμές, ἐξακολούθησεν ὁ δεύτερος, καὶ πυροκτωμένο σίδηρο στὸν κόρφο μου δὲ θὰ πικάζα. Τὸ αἷμα εἶχε μαζευτεῖ στὸ κεφάλι μου. Ἦθελα νὰ δομησῶ νὰ τοὺς πνίξω μὲ τὰ ἴδια μου χέρια. Θεῖα φώτηση μὲ κράτησε καὶ τὸ σπῆτι μας ξεδιάντραπα δὲν ἀτιμάσθηκε.

Ἀκολούθησε πάλι σιωπή.

Κατάρρα, εἶπε σὲ λίγο πλάνοντας μὲ τὰ δυὸ του χέρια τὸ κεφάλι ὁ Ἀμπτάλλα.

Κατάρρα, ἐπανάλαβε σὰν ἀχῶ μὲ ὁ δεύτερος.

Και τώρα τὸ πρῶτο χρέος μᾶς ἀντικρούζει σκληρὸ καὶ ἀδυσώπητο, εἶπεν ὁ Ἀμπτάλλα βραχνά.

Οἱ ἄλλοι κρατοῦσαν τὴν ἀνάσα τους.

Τὸ προστάζει τὸ ἱερὸ βιβλίον. “Γυναίκα ἀτιμασμένη δὲν ὀφείλει νὰ χαίρεται ἡλίου φῶς.” Καὶ δὲν παραβαίνουν οἱ πιστοὶ τὴν ἐντολήν.

Μὲ κόπο βγαίνουν οἱ λέξεις ἀπὸ τὸ στόμα του.

Οἱ ἄλλοι δὺὸ ξαφνιασθήκαν.

“Ὡστε, ρώτησεν ὁ Ἀχμετ μ’ ἀγωνία.

Ἄνάγκη νὰ ἐκτελεσθεῖ ἡ προσταγὴ τοῦ προφήτη, ἀποκρίθηκεν ὁ πρῶτος μὲ τραχεῖα φωνὴ δίχως καμμιά φαινομενικὴ συγκίνηση.

Μὰ δὲν ἀπόσπασε καὶ μ’ ἓνα κίνημα σηκώθηκεν ὁ μικρότερος.

Πῶς; ἐτραύλισεν ἔτοιμος νὰ κλάψει, μὲ ποιὸ δικαίωμα θ’ ἀφαιρέσουμε τῆς ἀδελφῆς μας τὴ ζωή;

Ἄλλο δὲ βαστοῦσε καὶ τὰ δάκρυα τὸν ἐπεύρανε.

Σὰ γεράκι ὄρμησεν ὁ πρῶτος ἀδελφὸς ἐπάνω του καὶ μ’ ἓνα ράπισμα τὸν ἐσώριασε χάμω. Μὰ σὰ νὰ συνήρθε καὶ σταμάτησε.

Ἀνστηχισμένε, φώναξε σκίθοντας πᾶνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του, σὲ ποιὰ κακὴ ὥρα γεννήθηκες γιὰ νὰ ἐπαναστατεῖς σὲ νόμους ὅπου μᾶς ἐκληρονόμησαν γεννεές, γεννεῶν; Ἡμᾶστε τρία ἀδελφία, τρία σπίτια καὶ σὲ λίγα χρόνια ἴσως πέντε δέκα. Κι ὅλες αὐτὲς οἱ ψυχὲς νὰ ντρέπονται νὰ συντύχουν ἄνθρωπο, ἀπὸ μιὰ παραστρατημένη! Ὅχι ποτὲς μὴ σώσω νὰ δῶ τέτοια κατάντια.

Σκληρὴ ἢ μοῖρα, μὰ ἓνα τὸ χρέος μας, ἐπρόσθεσε ὁ Ἀχμετ. Κ’ ἦταν σὰ νὰ ὑπόγραφε καὶ αὐτὸς τὴν ἀπόφαση.

Τὸ βῶδι εἶχε σταθεῖ ἀπὸ ὥρας λὲς καὶ ἀφογκάζονταν τὴ δίκη. Τὸ τρίξιμο τῆς ρόδας εἶχε παύσει καὶ ἓνας πετεινὸς μακρυνὰ στὸ χωριὸ παραξήγωντας τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ γιὰ χαράματα, ξεφώνιζε τὸν ἐσθινὸ του ἕμνο.

Δίχως ἄλλο λόγο ν’ ἀνταλλάξει ὁ Ἀμπτάλλα καθάλιεψε. Σὲ λίγο ἐξαφανίζονταν πέρα στὸν ὄριζοντα.

Ὅμως δὲν ἐπέρασε καιρὸς, ἴσως ἓνας μῆνας καὶ κάποιος γέροντας φίλος ἀπὸ κοντινὸ χωριὸ ἔφθανε ἓνα ἀπομεσήμερο στὸ σπίτι τῶν τριῶν ἀδελφῶν. Μὰ σὰν ἐξεδιάκρινε δίπλα στὴν ὀξώπορτα ἀκουμπισμένη τὴ μεγάλη τάβλα ὅπου πλύνουν τοὺς νεκροὺς τῶν πιστῶν, ἀνήσυχος ἐφώνα-

ξεν ἓνα ἀπὸ τὰ χαμίνια ποῦ παίζανε ἐκεῖ κοντὰ ζητῶντας πληροφορίες.

Μὰ δὲν ἔμαθες γέροντά μου, ἀπάντησε κείνο βιαστικά. Νὰ τὸ κορίτσι τοῦ σπιτιοῦ γλύστηρησε χθὲς στὴ στέρα τῆς αὐλῆς καὶ ὥσπου νὰ προλάβουν τ’ ἀδελφία, τὸ βγάλανε πνιγμένο.

Κ’ ἔτρεξεν ὁ μικρὸς ἀμέριμνα νὰ συνεχίσει τὸ παιχνίδι του.

Ἄσσιουτ 1923

ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΑΓΓΑΡΔΑΣ

ΑΙΣΘΗΤΙΚΕΣ ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΙΚΗ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ (1)

Ἀποδείχτηκε πῶς ἡ Τέχνη πούθενά δὲν ἀποβλέπει. Ἐντελῶς ἀπόλυτη καὶ αὐτοτελὴς ἔννοια δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει κανένα σκοπὸ καὶ ἂν καὶ καλὰ καὶ σώνει θελήσουμε νὰ τῆς κολλήσουμε μιὰ σκοπιμότητα, αὐτὴ δὲ θὰ εἶναι παρὰ ὑποκειμενική.

Καταντοῦμε ὅμως ἔτσι σὲ φαῦλο κύκλο· γιὰ τούτ’ ἡ ὑποτιθέμενη ὑποκειμενικὴ σκοπιμότητα, μᾶλλον λόγια σκοπιμότητα ποῦ γυρνᾷ πάλι πίσω στὴν Τέχνη καὶ δὲν ἔχει νὰ κάμῃ μὲ κανένα ἄλλο στοιχεῖο ἔξω ἀπὸ τὴν Τέχνη — ἀντικειμενικὸ δηλαδή — παύει τοῦ νὰ εἶναι καὶ μιὰ ἀπώτερη ἐξωτερικὴ βλέψη, ἀφοῦ ἀντὶ νὰ πλωθῇ περισυμμαζεῖται στὴν ἐσώτερη ἀφετηρία τῆς. Ἡ ἔννοια *ὑποκειμενικῆς σκοπιμότητος* σχεδὸν φαίνεται νὰ ἰσοφαρίζῃ σὲ ἀξία τοὺς σοφισμοὺς τῆς *δπισθοδρομικῆς προόδου* τοῦ *ἀνηφορικοῦ κατήφορου* καὶ ἄλλων. Αὐτὲς οἱ ζευγαρωμένες λέξεις

(1) Τὰ πέντε προηγούμενα ἄρθρα τὰ δημοσίεψε ἡ «Μοῦσα» (φυλλ. Νοέμβρ. 1920, Ἰαν. Ἀπρῖλ. 1921, Φεβρ. Μάιος 1922)

ποῦ πισκίζουσι νὰ παρουσιάσουν μιὰ ἰδέα καθωρισμένη ἀλληλοαποκρούονται μιὰ ποῦ τὸ προσδιοριστικὸ ἐπίθετο ἀδυνατεῖ νὰ προσκολληθῆ στοῦ κατηγορηματικὸ οὐσιαστικὸ. Μολαταῦτα καθὼς εἶναι δυνατὸ μὲ τὴν ἄρνηση κάθε συσχετισμοῦ νὰ πάρη μιαν ὑπόσταση φανταστικὴ ἢ ὀπισθοδρομικὴ πρόοδο καὶ νὰ βεβαιωθῆ πῶς, ὅσο ἀντίθετα καὶ ἂν εἶναι, ἀκριβῶς ἐπειδὴ εἶναι ἀντίθετα, ἕνας ἀνήφορος εἶναι συγχρόνως καὶ ἕνας κατήφορος, ἔτσι καὶ τὴν ὑποκειμενικὴ σκοπιμότητα στὴ βάσανο τοῦ στοχασμοῦ μπορούμε νὰ τὴν κάμουμε γιὰ μιὰ στιγμὴ ἀντιληπτή.

Ἡ ὑποκειμενικὴ λοιπὸν σκοπιμότητα εἶναι ἕνα εἶδος αἰσθητικοῦ Σὰ ἐκ τῶν Σῶν.

Ἀφοῦ ὑφίσταται ἡ Τέχνη γιὰ τὴν Τέχνη, τὸ ἐγὼ γιὰ τὸ ἐγὼ, εἶναι συνέπεια πῶς σκοπὸς τοῦ ἔργου Τέχνης εἶναι τὸ ἔργο Τέχνης. Ἀποβλέπει δηλαδὴ κάπου ἡ Τέχνη, στὴν Τέχνη πίσω.

Τώρα μιὰ ποῦ ἡ Τέχνη σκοπὸς τῆς Τέχνης εἶναι *κάτι* καὶ ἀφοῦ ἡ Τέχνη ἀποβλέπει *κάπου*, ἀφοῦ ἀποβλέπει στὸ Σωσία της, ποιά συγκεκριμένη σημασία ἀπὸ αἰσθητικὴ ἄποψη μπορούμε νὰ δίδουμε στὸν κινεῶνα στοχασμῶν ὅπου σὲ κάθε στριψιὰ ἢ σωστὴ κριτικὴ λόγιση κοντεύει νὰ ξεγλυστορήσῃ στὸ σόφισμα; τὴν ἐξῆς: πῶς ἡ μόνη περίστασις ποῦ *ἀποτελεσματικὰ*—δηλαδὴ ὄχι πλατωνικὰ ἢ Τέχνη γιὰ τὴν Τέχνη, ἔτσι σὰν ἕνας λόγος στὸν ἄερα— ἡ Τέχνη μπορεῖ νὰ ἔχει κανένα σκοπὸ, εἶναι αὐτὴ τῆς ἢ διαπίστωση. Ἐπειδὴ ὅμως μιὰ τέτοια διαπιστωτικὴ προσπάθεια ἔχει τὴ θέση τῆς μονάχα πρὶν ἀκόμα τὸ ἔργο Τέχνης ἀποπερατωθῆ (ἀφοῦ μόλις ἀρτιωθῆ τὸ τεχνουργεῖμα διαπιστώθηκε πειὰ), ἡ μόνη περίοδο ποῦ μπορούμε νὰ παραδεχτοῦμε ὑποκειμενικὴ σκοπιμότητα στὴν Τέχνη εἶναι ἡ ἐποχὴ τοῦ καλλιτεχνικοῦ ὄργασμοῦ στὴν ψυχὴ τοῦ τεχνίτη, ἢ ὅρα δηλαδὴ ποῦ τὸ ἔργο *τελειώνεται*, γίνεται δηλαδὴ τέλειον, *ποιεῖται* καθὼς ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι μας. Ἡ ὅρα τῆς δημιουργίας θὰ ποῦμ' ἐμεῖς, ἀρπάζοντας ταυτόχρονα τὸν αἰσθητικὸ διορισμὸ τῆς δημιουργίας ποῦ εἶναι ἡ *χρονικὴ περίοδο ἀπὸ τὴν ἔμπνευση ὡς τὴν ἐκτέλεση*.

Μ' αὐτὸ τὸ πόρισμα ξεχωρίζουμε ἀμέσως καὶ τὰ αἰσώτερα ὄρια τῆς παραδοχῆς τῆς τόσο δυσκολοκαθάριστης ὑποκειμενικῆς σκοπιμότητας στὴν Τέχνη, τοὺς δύο ἀφιστάμενους πόλους ἀπὸ τὴν ἀρχικὴ ἔμπνευση εἰς τὴν ὀριστικὴ

περάτωση καὶ ἐπεξεργασία τοῦ ἔργου Τέχνης. Καὶ πραγματικῶς τότε ὄχι μόνον ἐννοεῖται, παρὰ καὶ δικαιολογεῖται μιὰ σκοπιμότητα στὴν Τέχνη ἀφοῦ ἀποβλέπει στὴ διαπίστωση τῆς αὐτῆς.

Ἀπὸ τὴν ἔμπνευση λοιπὸν ὡς τὴν περάτωση ἄμὲ κατόπιν; κατόπι δυὸ παγίδες καιροφυλαχτοῦν· εἴτε ἡ ἀντικειμενικὴ θαλάσσωσις ποῦ θὰ μᾶς βουλιάζῃ καταναγκαστικῶς στὴ πνιγούρα τοῦ συμβατισμοῦ (καὶ αὐτὸ τὸ θανατόπνοο μικρόβιο, ἂν ὑπάρχει στὸ δημιούργημα, μονάχα μετὰ τὴ διαπίστωση θὰ ἐπιδράσῃ) (1) εἴτε ἡ ἐξακολοθητικὴ προσπάθεια τοῦ τεχνίτη ὄχι πειὰ νὰ διαπιστώσῃ παρὰ νὰ ἐπιβάλλῃ τὸ διαπιστωμένον ἔργο του— πάντα παρακατιανὸ καὶ ἀνάξιο προσοχῆς σ' αὐτὴ τὴν περίστασις— ποῦ εἶναι ἡ πειὸ ἀντιαισθητικὴ, χυδαία, πρόστυχη καὶ ἀτιμωτικὴ βρωμιὰ ποῦ ρεζιλεύει τὸν ψευδοτεχνίτη καὶ τὴν ψευδοτέχνη του.

Καὶ ἀλήθεια ὅσο θεῖος καὶ εὐγενὴς καὶ ἂν εἶναι ὁ ὑπέροχος ἐνθουσιασμὸς ποῦ σύνηχο κλονίζει τὸν καλλιτέχνη παρὰ κάθε ἐμπόδιο καὶ μὲ κάθε θυσία, νὰ διαπιστώσῃ τὴν ἐξαιρετικὴν ἐκείνην κατάστασίν του ποῦ τὸν κάμνει δημιουργὸ ἰσόθεο, τόσο κ' ἐπαμούντρωτη καὶ ἀνυπόφορη εἶναι ἡ γελοία καὶ ξαδιάντρωτη ματαιοδοξία τοῦ πνιγμένου καλλιτέχνη ποῦ θέλει *κατόπι* περιαντολογῶντας, κατηγορῶντας ὄλους, αὐτοεπαινούμενος, ἢ ὑπουλα παραμερίζοντας ἄλλες ἀξίες νὰ ἐξάρῃ τὸ δημιουργικὸ του ἐγὼ.

Δυστυχῶς αὐτὸ εἶναι ἕνα θλιβερὸ θέαμα ποῦ βλέπουμε κάθε μέρα στὰ καλλιτεχνικὰ ἦθη καὶ ἔθιμα, χάρις στὴν ὑπερφίαλη ἐνὸς κακῶς ἐννοούμενου ἐγωϊσμοῦ βλακεία· τὸ ἔργο τέχνης ἂν εἶναι νὰ μείνῃ δὲν ἔχει καμμίαν ἀνάγκη ἀπὸ τὲς κατὰπτυστες περιαντολογίαις τοῦ φτειάχτου του, γιὰ νὰ μὴν τὸν ποῦμε τεχνίτη· τί κοῖμα ἀπὸ θεὸς δημιουργὸς νὰ γκρεμίζεται ὁ ἄνθρωπος στὰ τέλματα τῆς στραβωμάρας καὶ στὴν ἀφάνεια τοῦ μερμηγκομεγαλείου του... ἄς κλείσομε ὅμως αὐτὴ τὴν κακορρίζικη παρένθεσις.

Ἡ ὑποκειμενικὴ σκοπιμότητα ἔτσι καθὼς τὴν φαντα

(1) Δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῆ πῶς ἡ τάσις στὴ διαπίστωση τοῦ γινόμενου ἔργου Τέχνης εἶναι ἐξίσου δυνατὴ τόσο στὸ ζωντανὸ ἔργο ὅσο καὶ στὸ ἀντικειμενικὸ φερίμ· παράβαλε στὴν ἐγκυμοσύνη τὴ χαριόσυνη γέννα μὲ τὴν ἀποβολή.

στήκαμε και την αντιλαμβανόμαστε, απ την εμπνευση ως την περάτωση του έργου, τη δημιουργική δηλαδή κήση, μās φέρνει στον ακόλουθο επίλογο. Πώς το τεχνουργήμα είναι πολύ ή λίγο μια λανθασμένη δύναμη που δημιουργήθηκε **με το σκοπό** να περικλείση τη δημιουργική επιρροή του τεχνίτη (κατά τα κότσια του καθενός) και που έτσι στέκει **δίχως κανένα σκοπό** ήθικο-πολιτικο-θρησκευτικό-εμπολιτιστικό επιδρά στην ψυχή εκείνου που θα επικοινωνήσει μαζί του, δηλαδή διαπιστώνεται. Η ουσία και η υπόσταση της Τέχνης μās φέρνουν στην επίδρασή της, τον τρόπο δηλαδή με τον οποίο μπορούμε ν' αντιληφθούμε το έργο Τέχνης αφού διαπιστωθή. Από τον υποκειμενισμό του τεχνίτη πηγαίνουμε γεφυρωτά στον υποκειμενισμό του ακροατή ή θεατή: από τον πομπό στο δέκτη. Και όλα υποκειμενικά από μια ψυχή στην άλλη, από ένα **εγώ** στο άλλο. Πουθενά δέν έχει πέραση το αντικειμενικό, το νεκρό στοιχείο.

Πώς φανταζόμαστε αυτή την επικοινωνία; μίαν άλλη φορά θα κυτιάσουμε να διαγράψουμε τις δυο ψυχολογικές αυτές εντυπώσεις από την **εμπνευση** του τεχνίτη ως την **αντίληψη** του τεχνουργήματός του. Πριν όμως ανάγκη να εξονυχίσουμε τη δημιουργία, το αρχικό έμβρυο στην εκκόλαψη του έργου.

Παρίσι 2. ΣΤ'. 1922

Μ. ΒΑΣΣΑΣ

ΝΗΣΙΩΤΙΚΟ

Στη χαλικοστρωμένη ακρογιαλιά
του νησιού τ' ολόδροσο παιδί,
έρχεται μ' ανεμόπλεχτα μαλλιά,
την πλανεύτρα θάλασσα να δει.

Το μικρό το καρθάκι ξαπολά,
στ' ανεμοζωντανεμένα κύματα,
—Τα πρωτοφερμένα του αναθήματα
στην τρανή Νεραϊδοκυρά —

— Ακυβέρνητη μη λές πώς παραδέρνει
ή βαρκούλα στην καθάρια ακρογιαλιά;
Μη πιστεύεις. Βλέπεις μια ψυχή που γέρνει
αργολάμνοντας αθώρητα κουπιά;

ΔΙΟΝΑΙΑ

Με μυρωδιές βαριές και χρώματα
πλημμυρισμέν' ή Διοναία
με σαρφειρόνια πεταλώματα
φαντάζει στ' άνθια πάντα νέα.

Κ' έχ' ο άνθος της πνιχταγκάλιασμα
σ' ότι καθίσει στο βυθό του,
και κάθε μυρωδιάς ανάσασμα
αργοσημαίνει το χαμό του.

Με μυρωδιές βαριές και χρώματα,
ώ μισημένη εταίρα νέα,
με της αγάπης τ' φυλλώματα
πώς μοιάζεις με τή Διοναία!

Λουλούδι ολόδροσο στα νειάτα σου
ξεγέλασες και τράβηξες έμένα,
και σφίγγοντας τριγύρω μου τ' φύλλα σου
μού σκότωσες τ' είναι μ' ώϊμένα!

Α. ΠΑΛΑΤΙΑΝΟΣ

ΜΙΑ ΒΡΑΔΥΑ

Ἀμίλητη ἡ λατρεία μου σὲ χάδευε
κ' ἐπίναμε τὸ μῦρο τῶν ὠρῶν,
ἐνῶ βαθαίνουν τὴν ἀγάπη μας οἱ θύμησες
παληῶν, βασιανισμένων ἡμερῶν.

Κ' ἡ μουσικὴ τῶν ὄρκων μου πλανιότανε
ἀπ' τὰ βαλσαμικά σου γύρω χεῖλη,
ὅπως τῶν μελισσῶν τ' ἀργὸ τὸ βούϊσμα
πάνω ἀπ' ἀνθοὺς π' ἀνοίγουνε τὸ δεῖλι.

Πόσες πικρὲς ἀναβολὲς
γιὰ κείνη τὴ γλυκεῖα βραδυὰ κοντά σου,
ποὺ ἦσουν τὸ κρίνο καὶ σὰν γούλος παραμίλαγα
μέσα στὴ μυρωμένην ἀγκαλιά σου.

Ἄχ! κάποιο νέχταρ τότες πίναμε κ' ἐσβύναμε
δὲ ζούσαμε, δὲν εἴχαμε πεθάνει —
εἶχε χαθεῖ ἡ ψυχὴ σου μέσα μου κ' ἐντός σου ἐχάνουμον
σὰ μιὰ δροσιὰ σ' ἐν' ἀνθίνο στεφάνι!

ΑΥΡΙΟ

Καὶ νὰ συλλογιστεῖ κανεὶς ἀγάπη μου
πὼς αὔριο θενάμαστε δυὸ σκόνες,
δυὸ σκόνες δίχως γλόγα, δίχως αἴσθηση —
φωτιᾶς μικρὲς σβυσμένες στοὺς α ὦνες.

Δίχως τὰ μέλη μας ποὺ τόσο ἐφιληθήκανε
δίχως τ' ἀπόκρυφά μας καρδιοχτύπια,
δίχως τὰ μάτια ποὺ στὸ κῆμα τους ταξείδεψα
καὶ μιὰ γλυκεῖαν ἀλμύραν ἤπια.

Πὼς αὔριο, τ' δλόχρυσο κεφάλι σου,
ποὺ τῶφερναν τὰ χέρια μου τόσο ἀπαλὰ στὰ χεῖλη
σὰν ἓνα κύπελλο ὄλο φῶς καὶ χίμαιρα,
θᾶναι μιὰ σκόνη ἀπάνω σ' ἐν' ἀνθήλι.

Καὶ τὸ κορμί σου τὸ γλυκὸ κι ἀερότατο,
κ' ἡ μυστικὴ τοῦ πάθους μου κερήθρα,
θενὰ χαθοῦν σᾶμπως ποὺ χάνονται στὶς θάλασσες
τὰ γραφικὰ τὰ ρεῖθρα!

Τ. ΜΑΛΑΝΟΣ

ΨΥΧΗ ΧΩΡΙΣ ΦΩΣ

Ψυχή, πῶς τίποτε δὲ σοῦχει μείνει!
σ' ἐγκαταλείψαν ὄλ' ἀπόψε βράδι·
πάθη, ἀγάπες, μίση, ὅλα στὸ σκοτάδι
πάν... Ἐρημη ψυχή χωρίς γαλήνη!

Εἶναι γιατί τοῦ τραγουδιοῦ ἡ κρήνη
τετράβαθο σοῦ γίνηκε πηγάδι,
κι ἐνῶ καίμους κλεῖς μέσα σου ἐνὸς Ἄδη,
τρέμεις νὰ μὴ ξεσπάσουνε σὰ θρῆνοι...

Ψυχή χωρίς φῶς, γύρω σου ὅλα ξένα·
μιὰν Ἀντιγόνη ἄδικα προσμένεις·
τὰ λόγια σου δὲ συγκινοῦν κανένα :

Στοῦ Χάους ἡ φωνή σου σβενεῖ τὰ βύθη...
Κατάδικη σὲ μιὰ ἀγωνία νὰ μένεις
κι οὔτε νὰ σὲ λυτρῶνει καν ἡ λήθη.

ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΛΗΝΟΣ

ΚΟΥΡΕΛΙΑ...

Κατέβαινε ἀγκομαχώντας· κάποτε, σὰ σκοτινά, σκόν-
ταφτε. Καὶ τότε πιάνονταν καὶ μὲ τὰ δυὸ χέρια ἀπ' τὸ ξύ-
λο τῆς σκάλας — δυὸ χέρια τρεμάμενα, ξυλιασμένα...

Ἄπ' τὸ κεφαλόσκαλο ἡ κυρὰ-Βασιλικὴ δλοένα καὶ τῆς
φώναζε :

— Θὰ τσακιστεῖς, μορῆ!... Ἔλ' ἀπάνω, σοῦ λέω!...

Ποῦ θὰ μοῦ πᾶς τέτοιαν ὥρα ;

— Καὶ δὲν πᾶ' νὰ τσακιστῶ!... Δουλειά σου εἶναι;...

Ἐγὼ θὰ φύγω!...

Ἦτανε συχυσμένη· στὸ αἷμα τῆς ἔνοιωθε τὴν ζέστα
τῆς ἐκδίκησης μαζὺ μὲ μιὰν ἄγρια χαρὰ ἐπαναστάτη ποῦ,
στὸ λυτρωμὸ μπροστά, τὰψηφάει ὅλα, καὶ τὸν ἴδιο τὸν
ἐαυτὸ του.

Εἶχε τόσο βαρεθεῖ τὴν ζωὴ κεῖ-πάνω! Ἐκείνη ἡ Βα-
σιλικὴ προῦ-προῦ τὴν ἔβαζε νὰ σιγουρίζε τῆς κάμιρες τῶν
νοικατόρων.

— Δὲν εἶμ' ἐγὼ γιὰ τέτοια! μουρμουρίζε κάθε τόσο.

— Ἀμὲ γιατί σέχουμε τότες;... Δὲν μᾶς τὸ λὲς κι' ἐμᾶς;
...Κλειδώνεται κεῖ στὴν κάμαρά τῆς καὶ μιλιά!...

— Ἐγὼ θέλω νὰ βγῶ!.. Νὰ φύγω! Θὰ σκάσω δῶ-μέσα!...

— Ἐσὺ ; χα! χα! Ἐσὺ νὰ βγεῖς;.. Ἐλα, Παναγιά μου!
νὰ κάνω τὸν σταυρὸ μου!... Μορῆ, δὲ βαστᾶς τόσο-δα νὰ
σκύψεις! Κι ἐσὺ θὰ μοῦ κατέβεις κοτζάμ σκάλα!.. Χα! χα!..

Κι ὅμως νὰ ποῦ τώρα μποροῦσε! Μὲ κόπο κατέβαινε,
μὰ ὡστόσο ἔφευγε! Τώρα τὸ κορμί τῆς ἔπαιρνε τὴν παληὰ
σβελτάδα!.. Κι ἀπάνου ἡ ἄλλη ἔσκουζε πάντα...

Στὸ δρόμο ἀνέβηκε τὸ αἷμα στὸ κεφάλι τῆς σὰν πί-
δακας ὀρμητικὸς· κι' ἡ καρδιὰ χτυποῦσε τόσο, ποῦ θαρ-
ροῦσε πῶς ἄκουγε πολλὲς μαζὺ καμπάνες νὰ δαιμονίζονται
ἀπὸ χαρὰ μανιασμένη.

— "Ήσυχα! σιγώτερα! έκανε.

Κάτου από ένα φανάρι, στάθηκε να σιαχτεί. Και σιάζονταν ή πενηντάρα εκείνη γυναίκα όπως στα παλιά της: τὰ γκρίζα σκόρπια μαλλιά τὰ μάζεψε μέσα στη σκούφια άφίνοντας λίγα στα μιλίγγια· τράβηξε πάνω τη φούστα για να φανεί τὸ πόδι. "Υστερα, με τὰ χέρια χωμένα στήσ μασχάλες, τέντωσε τὸ λιγνὸ κορμί της και ξεκίνησε.

Κόσμος πολὺς στὸ δρόμο. Σκυφτοί, σιωπηλοί, με τὸ σακάκι αναρριγμένο στοὺς ώμους, γυρνοῦσαν οἱ εργάτες. Πιὸ πέρα μιὰ παρέα από γλεντοκόπους άρχισε τὸ τραγούδι· και θύμιζε τὰ σάκτια τοῦ δρόμου εκείνου τὸ τραγούδι τους: ὑψώνονταν στην ήσυχία με κάτι τὸ αἰώνια κορυμένο μέσα του.

Κάθε τόσο σταματοῦσε και κοίταζε με τὰ βαθουλωμένα μάτια της τὸν κόσμο· σὰ νάποροῦσε πῶς ὅλα δὲν εἶχαν αλλάξει. "Όπως άλλοτε, ένα θαμπόφωτο γλυστροῦσε ἀπ' τὰ μικρομάγαζα στήσ λασπωμένες πέριες τοῦ δρόμου· κάπου, εκεί-κοντά, λατέρνες έστέλναν μελωδίες, τῆσ ἴδιες μελωδίες τῶν παλιῶν καιρῶν για χαρὲς περαστικές. Κι' ἦτανε παντοῦ ή ἴδια ἀνήσυχη χαρὰ τῆσ νύχτας τῶν φτωχῶν..

"Αλήθεια λοιπόν; σκέφτηκε. "Όνειρο δὲν ἦταν ὁ δρόμος ὁ λασπωμένος, οἱ χαροκόποι κι' αὐτὴ ή ἴδια ποῦ πάει κεῖ-πέρα; "Εκείνος θὰ κάθεται πάντα εκεί;... Θὰ τὴν περιμένει ἀκόμα;... Μὰ ὅ,τι θέλει, ἄς γίνει!.. Πάλι ξεκίνησε.

"Απ' τὸ πλῆθος μιὰ φωνὴ ἀκούστηκε:

— Λουλούδια έχει τὸ παιδάκι μου;... λουλούδια;...

"Ήτανε μιὰ φτωχὴ γυναίκα ποῦ πέρασε ἀπὸ κοντὰ τῆσ στὴν ἀγκαλιὰ· ἔσφιγγε τὸ παιδί της ποῦ κρατοῦσε μερικὰ λουλούδια. Και στὸν ἀγέρα ἔμενε ἀκόμα ή φωνὴ της, ὀλότρημη ἀπὸ ἀγάπη.

— Λουλούδια... παιδάκι... μουρμούρισε.

"Ένα φῶς άρχισε νὰ θαμποχαράζει μέσα της, κάτι σὰν τὸ προμήνημα ἀνατολῆσ ποῦ λοτὲ δὲν θάορει...

Παρακάτου μιὰ παρέα ἀπὸ εργατικούς ἔβγαινε τρικλίζοντας ἀπὸ μιὰ ταβέρνα. "Ερχονταν καταπάνου της και σὲ λίγη ἀπόσταση σταμάτησαν και τὴν κοίταξαν. "Υστερα ξεκίνησαν γελῶντας τρανταχτὰ.

— Μωρὲ κουράγιο! τοὺς ἄκουσε... Τί θὰ δοῦμ' ἀκόμα!.. Κι' οἱ γρηές...

"Εσκυψε και τάχυνε τὸ δρόμο της· νὰ φύγει, νὰ μὴ

βλέπει αὐτὰ τὰ πρόσωπα ποῦ δὲν μποροῦσαν νὰ τὴ νοιώσουν!...

Σὲ λίγο βροῆθηκε στὴν πλατεία· φάνταζε παράξενα ἔρημη με τὰ λιγοστὰ ἀμάξια ποῦ ἀκίνητα πρόσμεναν. Εἶχε φτάσει!

"Αντικρὸ σ'ένα παλιόσπιτο στάθηκε· ἔγερνε κείνο μπροστὰ σὰν μέτωπο γιγάντιο παραφορτωμένο ἀπὸ θύμησες... Πόσα χρόνια ἐκεῖ μέσα!...

Τὰ παράθυρα κατάκλειστα· ἀπὸ μερικὲς μόνο γοίλλιες ἔσφηνεγε ένα φῶς ἀστενικό, σὰ νὰ τὴν καλοῦσε...

Ξανὰ τῆσ ἦρετε ή παράξενη ἐντύπωση ποῦ τώρα-τώρα τὴν κυνηγοῦσε: Τίποτε δὲν εἶχε αλλάξει!... "Όλα βρίσκονται τὰ ἴδια ὅπως και πρὶν και τὴν περιμένουν... Στὴν παλιὰ κἀμαρα ἐκείνος τὴν ἀναθυμάται... Θὰ μπεῖ... Κι ή μουσικὴ τῶν διψασμένων φιλιῶν θάναι ὅλη τους ή λαλιά...

Κι' ἐκεῖ ποῦ ἀνέβαινε θυμήθηκε ένα δειλινὸ μπροστὰ στὸ πέλαγο.

— Λαμποκοπάει ή θάλασσα!.. εἶχε πεῖ ἐκείνος.

"Άλλο δὲν εἶπανε κείνο τὸ βράδυ· χεροπιασμένοι βλέπανε μόνο τὴν θάλασσα νανάβει ὀλάκερη, σὰν ἀπὸ πάθος ἀτέλειωτο και ὀλόπυρο.

Μὰ σὲ λίγο ή φωτιὰ εἶχε σβύσει· σκοτάδι, σιωπὴ κι' ἔρημιὰ ὀλόγυρὰ τους. Σφίχτηκαν τότε κι' οἱ δυὸ, ἀμίλητοι ἐνῶ μέσα τους ἀνέβαινε ή φοιχτὴ ἀγωνία τοῦ σκοταδιοῦ... "Η πόρτα ἦτανε μισάνοιχτη· τὴν ἀνοιξε σιγὰ και μπῆ.ε.

* * *

Πάνου στὸ τραπέζι μιὰ λάμπα φώτιζε τὸ σκυμένο κεφάλι εκείνου ποῦ ἔρωγε· πρόσωπο δὲν φαίνονταν· μονάχα μαλλιά ψαρά, ἄταχτα...

"Εκεῖ μέσα ἦταν ή σιωπὴ τῶν πραγμάτων ποῦ παλιῶνουν· κάπου-κάπου ὁ κοτόσ ἀπ' τὸ μᾶσσημά του.

"Ακουμπόντας στὴν πόρτα, λαχανιασμένη ἔστεκ' ή παρᾶξενη εκείνη γυναίκα μπροστὰ σὲ κείνα ποῦ εἶχανε τόσο παλιώσει· ἀνατρίχιαζε σύγκορημ σταγγίγμα αὐτὸ με τὰ περασμένα και σὰν για νὰ πάρει κουράγιο σιγὸλεγε κάποτε: "Ήορα!...",

"Η ματιὰ της ἄσκοπα εἶχε πάει σὲ μιὰ γωνιὰ ἀραχνιασμένη· μὲνα χαμόγελο μισόσβυστο ψιθυρίζε:

— "Ήορα!...

Ξαφνικά εκείνος σήκωσε τὸ κεφάλι.

— Ἐμπρός! φώναξε... Ποιὸς εἶναι; Καὶ σηκώθηκε μὲ τὴν λάμπα στὸ χέρι.

— Ἐσύ!.. ἔκανε σιμώνοντας τὴν.

Ἄρχισε κι' αὐτὸς νὰ τρέμει. Χαμογελώντας ἐκείνη τὸν ἔβλεπε: τὰ μάτια του τάνησχα, τὰταχτα μαλλιά καὶ τὸ μουστάκι ποῦ ἄσπριζε· μόνο ποῦ ἄρχιζε νὰ κωμικοποιεῖ λίγο· μόνο ποῦ ἡ Ζωὴ εἶχε μπήξει βαθιὰ τὰ νύχια τῆς σὲ κείνη τὴν μορφή, αὐλακώνοντας τὴν μὲ ρυτίδες.

Τὴν ἄρπαξε ἅπ' τὸ χέρι.

— Τί γυρεύεις ἐδῶ;... Γιατί ἦρτες;...

Μὰ ἐκείνη πάντα μὲ χαμόγελο μουρμούριζε: “Ἦρτα!..

— Τί στέκεσαι; Γιατί δὲ μιλάς;... Πέ μου γιατί ἦρτες; Σὲ φώναξα ἐγώ;.. τώρα πιά εἴμαστε ἔχτροί!..

Μὲ βία τὴν τράβηξε στὴν μέση· ξέφυγαν τὰ μαλλιά ἅπ' τὴ σκούφια τῆς κι' εἶτανε σὰν δυὸ φίδια πεθαμμένα γύρω στὸ πρόσωπό τῆς.

— Φεύγα!.. ἐγὼ ὅλα στάδωσα!.. Τί κάθεσαι ἀκόμα;..

Τὴν ἄφησε κι' ἐκείνη κυλίστηκε χάμου ὅπως τὸ βάζο ποῦ, ἀφιμένο ἀπὸ χέρι ἀπρόσεχτο, πέφτει σὲ συντρίμια...

Πῆγε στὸ τραπέζι καὶ μὲ τὸ κεφάλι στὰ χέρια εἶχε βυθιστεῖ σὲ συλλογὴ ἐνῶ ἡ ἄθλια γυναίκα, σωριασμένη καταγῆς, κοίταζε ὀλόγυρα, σὰν παλαβομένη.

— Δὲν ἔπρεπε!.. ἔκανε σὲ λίγο ἀργά. Δὲν ἔπρεπε νᾶρτε!... Τώρα πιά τόσο ἀργά!..

Τότε, σὰ νὰ ξυπνοῦσε, τινάχτηκεν ἐκείνη.

— Ἀργά; ἔκανε μάπορῖα χαδεύοντάς του τὰ μαλλιά... ἀργά!.. Καὶ τί θὰ πεῖ αὐτό; ὁ καιρὸς ἔχει γιὰ μᾶς ἀξία;...

Μὰ ὁ ἄντρας εἶχε σηκωθεί καὶ τὴν κοίταζε μὲ θυμὸ.

— Τρελλή!.. ὁ καιρὸς, εἶπες; Νά! κοίτα λοιπὸν τί ἀξίζει!

Πῆρε ἓνα καθρέφτη καὶ τὸν σήκωσε στὸ πρόσωπό τῆς. Κι' ἐκείνη εἶδε!... Πρόσωπο μακρουλό, κρεμασμένα μάγουλα, χεῖλια ξεραμένα καὶ παντοῦ ρυτίδες μικρὲς νὰ κόβουν τὸ μαρομένο πεσί!... **Αὐτὸ** ἦταν ἐκείνη;...

— ... Χωρισμένοι τραβήχτηκαμε στάπομερο τοῦ δρόμου! ἔλεγε ἐκεῖνος... Κι' ἐκεῖ ἀπλώσαμε τὰ χέρια, ὅπως οἱ τυφλοὶ ζητιάνοι, καὶ περιμέναμε ἐκεῖνο ποῦ ποτὲ δὲν ἦρτε..

Τώρα πιά ἡ Ζωὴ εἶναι οἱ ἄλλοι· ἐμεῖς γίναμε τὰ κουρέλια στὸ λλοστόλιστο φόρεμα τῆς Ζωῆς· κάποτε στέκεται κείνη, γυρνάει καὶ βλέποντας στὴν οὐρὰ τῆς ἑμᾶς, τὰ πα-

λιοκούρελα, ξεσπάει σὲ μικρὰ γέλοια, ἢ πάντα ὠμορφη Κυρά!... Εἴμαστε τὰ κουρέλια ποῦ ἀνεμίζουμε ἄθλια μαζί μὲ τὴ σημαία τῆς Ζωῆς. Χαρούμενα πλαταγίζει ἐκείνη στὸν ἄνεμο· κι' ἐμεῖς, τὰ κωμικὰ κουρέλια τῆς, σχεδιάζουμε ἄνοστους κύκλους ἀπάνου στὸ φωτερὸ γλαυκὸ τοῦ ἄπειρου!...

Τὴν κοίταζε πάντα· μὰ ἐκείνη ἔβλεπε στὸν καθρέφτη γιὰ πρώτη φορὰ ἄρχιζε νὰ μισαίει τὸν ἑαυτό τῆς. Τί ἄσχημο τὸ πρόσωπο, τί ἄτονα κείνα τὰ μάτια τῆς!... ὦ! νὰ ξεσταθεῖ στὶς ἄγριες φλόγες τοῦ μίσους γιὰ τὸν ἑαυτό τῆς!... Γύρισε καὶ τὸν κοίταξε μὲ τρόμο:

— Κι' ἐσύ!..

— Ναι! κι' ἐγὼ πόσο γέρασα!... Μὰ κάλλιο νὰ μὴ μιλάμε! Νὰ σωπαινουμε καὶ νάκοιμε μόνο!.. Θέλω νάκοιμ, ἔκανε σκύθοντας κοντὰ τῆς. Ὅλα νὰ τὰκοῦς: Τὸ μανιασμένο πέρασμα τοῦ ἀγέρα πάνου ἅπ' τὰ λόγια μας καὶ τὸ τρίξιμο τῶν δέντρων καὶ τὸ ψίθυρο τῶν φύλλων... Τί εἰρωνία σὺλα αὐτά! Δὲ σοῦ φαίνεται πῶς μέσα τους βρίσκεται τὸ πλατὺ τὸ γέλοιο ποῦ μᾶς κνηγάει; Σὰ νὰ θέλει νὰ πεῖ: “χά! χά! γιὰ δέτε αὐτούς!... αὐτοὺς ποῦ αὔριο θάναι ἢ σκόνη!.. Κάθουντ' ἀκόμα καὶ κουβεντιάζουν καὶ γυρεύουν νὰ ξαναδόσουν ζωὴ στὴν ἡδονὴ ποῦ ποτὲς δὲν ἀνασταίνει! ...χά! χά!...”

Μὰ ἓνα τραγοῦδι ἅπ' τὸ δρόμο τοὺς ἔκοψε τὴν κουβέντα:

... Ἄς μὴ τελειώνουν τὰ φιλιὰ μας

κι' ἔτσι ὁ Χάρος νὰ μᾶς πάρει...

Κι' ἐκείνη πῆγε στὸ παράθυρο καὶ σκυμένη ἄκουγε.

— Πᾶνε! ἔκανε ὅταν πιά τίποτε δὲν ἀκούγονταν... Τί ἀστεῖο! “Κι' ἔτσι ὁ Χάρος νὰ μᾶς πάρει!..”... Γι' αὐτοὺς εἶναι μιὰ ἀλήθεια· μὰ ὕστερα κι' αὐτὸ θὰ γίνεῖ μικρὴ, χαριτωμένη ψευτιά· καὶ τότε θὰ σκύθουνε κι' αὐτοὶ ἅπ' τὰ παράθυρα καὶ θὰ γελᾶνε ὅταν ἀκοῦνε νεανικὲς φωνὲς νὰ τραγοῦδᾶνε: “Κι' ἔτσι ὁ Χάρος νὰ μᾶς πάρει!..”... Χά! χά!

Βραχνό, ἄτονο ἀπλώθηκε τὸ γέλοιο· κι' ἐκεῖνος τᾶκουγε ταραγμένος.

— Θὰ τὰ γελῶ τὰ νιάτα!... Εἶναι σὰν τοὺς τυφλοὺς ποῦ, ἅπ' τὸ δρόμο ποῦ διαβαίνουν, δὲ ξέρουν τίποτε!... Χά! χά!... Οὔτε ἀκόμα ἡ ψυχὴ τους ποιανοῦ εἶναι δὲν τὸ ξέρουν!... Εἶναι δική μου ἡ ψυχὴ τους!... Ἦρταν καὶ μοῦ τὴ ρούφηξαν σὲ νύχτες ὀργίων οἱ πατεράδες τους!.. Χά! χά!

Πήγε και κάθισε σιμά του στον καναπέ· εκείνος σόπαινε. Από μιὰ πλαϊνή κάμαρα ακούστηκε ὁ χτύπος ἑνὸς ρολογιοῦ σὰ νὰ τοὺς ἔλεγε πῶς ἔκει, κοντά τους, ἡ Ζωὴ κυλοῦσεν ἀνέμποδη, πάντα μονότονη... Δυνατὰ χασμουρήθηκε ὁ ἄντρας.

— Τί πλήξη! ἔκανε... Κι' αὐτὰ ποὺ λέμε, κι' ἡ ἄθλια ἡ Ζωὴ μας μέσα στοὺς βρώμικους τοίχους τί πλήξη!.. Θέλω ὅλα νὰ τὰ ξεχάσω στὸν ὕπνο!..

Ἀκούστηκαν ἀπόμακροι οἱ φτόγγοι μιᾶς κιθάρας σὰν λυγμοὶ μουγκοί, ξεκομμένοι ὕστερα παίξανε τὰ μαντολίνα· καὶ τὸ τραγοῦδι ἔφτανε καθαρά ὥσπου ἔσβυσε...

Μὲ τὸ κεφάλι ἀναγυρτὸ ἐκείνος εἶχεν ἀποκοιμηθεῖ Μὰ ἡ γυναίκα σκέφτονταν:

— Τί πλήξη!... μουρμούρισε.

Τὴ φαντάστηκε σὰν μιὰ θάλασσα ἀτέρμονη νὰ τὴν ζώνει ἀπὸ παντοῦ. Ἡ ἀκύμαντη θάλασσα ἀνεδαίνει δλοένα· τῆς φάνηκε πῶς ἄκουγε τὸ πνιχτὸ μπουμπουνιτὸ τοῦ νεροῦ ποῦ δὲ ξεσπάει σὲ κύματα μόνο φουσκώνει, δλοένα φουσκώνει...

Ἐνὰ θυμήθηκε τὴν κυρὰ-Βασιλικὴ καὶ τοὺς νοικατόρους: ἐκεῖνο τὸν φαρμακοποιὸ μὲ τὸ γενάκι ποῦ, ὅταν βρισκόνταν πίσω της, τὴ τσιμποῦσε κι' ὕστερα πνίγονταν στὰ γέλοια· καὶ τὸν ἄλλο, τὸν φοιτητὴ, πάντα χωμένο στὰ βιβλία του, ποῦ ὅλο γκοίνιαζε καὶ ποῦ κάθε πρωτὶ τὴ φώναζε:

— Παναγιώτα! Ἔ, Παναγιώτα!

Καὶ πάντα, σὰν ἐκεῖνη ἔφτανε, μουρμούριζε:

— Ὅριστε κατάστασις!... σκούπισέ μου τὸ γραφεῖο!..

“Τί πλήξη!.., συλλογίστηκε ξανά.

Ὅπως τὸ γεράκι, κατὰστηθα λαβωμένο, γκρεμοτσακίζεται στὸ σκληρὸ πλακόστρωτο, κι' ἡ ψυχὴ της χαροπάλευε τώρα στὰ κοῦρα μάρομαρα τῆς ἀπόγνωσης... Καὶ μιὰ κοιμητὴ βγήκε ἀπ' τὴν ψυχὴ ποῦ βασανίζονταν:

— Σκότωσέ με!...

Μιὰ ἀστραπὴ ἦταν· πέρασε φωτίζοντας τῆς θλιμένες ὄψεις τῶν στοχασμῶν μὲ τὰ δλόλυτα μαλλιά· μὰ πέρασε καὶ χάθηκε.

Σιωπὴ μόνο ἡ ἀνάσα ἐκείνου ποῦ κοιμούνταν, ἡ βρώμικη ἀνάσα του νὰ βγαίνει κάθε τόσο ἀπ' τὸ ἔτοιμο νὰ σαπίσει χορμί.

— Σκότωσέ με!...

Τώρα ἡ σκέψη αὐτὴ ἦτανε σὰ τὴν λαμπερὴ ρομφαία ποῦ γοργοβουτᾷ μέσα σὲ νερὰ γαληνεμένα, ἀναταράζοντάς τα...

— Σκότωσέ με! τοῦ φώναζε καὶ τὸν τραβοῦσε ἀπ' τὸν γαϊκά... Δὲν ἀκούεις;.. Νὰ μὲ σκοτώσεις θέλω... Μὲ τὸ χέρι σου!...

— Τί ἔπαθες;... Τί τρέχει; ἔκαν' ἐκείνος ξυπνόντας.

— Γιὰ χάρη σου τὸ ζητῶ!... Μὴ μὲ λυπηθεῖς!.. Σκότωσέ με! κι' εἶχε πέσει στὰ πόδια του.

— Ἐγώ! ἐγὼ νὰ σὲ σκοτώσω;... Μὰ τρελλάθηκες; Μὰ γὰ ἔλα στὰ καλά σου!.. Κι' ὕστερα; Κι' ἐμένα;... Νὰ μὲ πάρεις στὸ λαιμό σου;.. Σκέψου το καλά, γιὰ τὸ Θεό!..

Μὰ ἐκεῖνη τυφλομένη ἀπ' τὸ θυμὸ τὸν εἶχε πιᾶσει ἀπ' τὸν λαιμό: “Ὁ πρόστυχος! ὁ δειλὸς ὁ δειλὸς!.. Νὰ ποῦ τώρα φοβῶταν!.. Νὰ τὴ χτυπήσει δὲν μποροῦσε!...”

— Χτύπα το λοιπόν, τὸ παλιοκούρελο!... τοῦ φώναζε λυσσασμένη...

Κι' οἱ δυὸ κυλίστηκαν χάμου σφιγμένοι σὲνα τρελλὸ πάλεμα. Σὰ δυὸ γάτες κουλουριασμένοι, τραβοῦσαν τὰ μαλλιά, δάγκωναν, κλωτσοπατοῦσαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλο...

Σὲ μιὰ στεγνὴ προσπάθεια ἀνασηκώθη ἡ γυναίκα μὲ τὸ γόνα στὸ στήθος του· ἀρπάζοντας ἀπ' τὸ τραπέζι τὸν καθρέφτη τότε κατέβασε μὲ γληγοράδα στὸ πρόσωπό του... Πολλὲς φορὲς τὸν ἀνεβοκατέβασε ἔτσι...

Τώρα ἐκεῖνος δὲν κουνιῶταν πιά· κι' ὅταν τὸν εἶδε ὅλο αἵματα κατάλαβε...

Ρυχμένη ἀπάνου του φώναζε μέσα στὴ σιωπὴ γιὰ πολλὴν ὥρα, μὲ τῆς κραυγὲς τοῦ ζῶου ποῦ ἀφίεται στὴν ἔρημιᾶ...

Σὲ λίγο, ἡ λάμπα ἔσβυσε. Τὸ σκοτάδι ποῦ παραμόνευε πίσω ἀπὸ κεῖνα τὰ παράθυρα, τὸ στοχαστικὸ σκοτάδι μπῆκε μέσα. Κι' ἦρτε μαζί του ἡ σιωπὴ ἀλαφροπάτητα σιμόνοντας· ἦρτε νὰ τὰ τυλίξει ὅλα μέσ' στὴν ἀχόρταγη ἀγκαλιά της...

ΘΑΝΑΣΗΣ ΠΕΥΚΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΠΑΝΑΓΓ. ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ. Με μεγάλη χαρά σημειώνουμε πώς βρισκόμαστε στα πρόθυρα της ίδρυσης μιᾶς Παναγ. Μετοχικῆς Ἐκδοτικῆς Ἐταιρείας. Τὴν πρωτοβουλία τὴν εἶχε ὁ Στέφ. Πάργας ὁ ὁποῖος σὲ μιὰ συγκέντρωση τῶν διανοομένων καὶ φίλων τῶν γραμμάτων Ἀλεξανδρείας, ἀνάπτυξε τοὺς σκοποὺς καὶ τὸν τρόπο τῆς ἐργασίας. Ἡ συγκέντρωση ὁμόφωνα ἀποδέχθηκε τὲς προτάσεις τοῦ κ. Πάργα καὶ ὠρισε μιὰ ἐπιτροπὴ γιὰ τὴν προκαταρκτικὴ ἐργασία. Σήμερα καθὼς μαθαίνουμε ἔχουν συναχθεῖ πάνω ἀπὸ 1000 λίρες καὶ ἔτσι σὲ λίγον καιρὸ ἐλπίζουμε νὰ δοῦμε ἰδρυμένην τὴν Ἐταιρείαν αὐτὴν καὶ θὰ ἐργαστεῖ με συνείδηση γιὰ τὸ Ἑλληνικὸ βιβλίον καὶ με στοργὴ γιὰ τὸν Ἕλληνα συγγραφέα.

Π. ΠΑΝΑΓΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ. Με θλίψη μάθαμε τὸν θάνατον στὴν Ἀθήνα τοῦ Π. Παναγουλόπουλου, Ἀλεξανδρινοῦ νέου ποῦ πρωτοφανερῶθηκε στὴ φιλολογία μένα διήγημα: «Ἡ ἐκδίκηση ἐνὸς Ἁγίου» δημοσιευμένο στὴν «Σκέψη» (φυλλ. 2ο)

Μαζὺ με τὸν Π. Ἀλήτη καὶ τὸν Σαντορινιὸ χάνεται ἀπ' τὰ λεξανδρινὰ γράμματα μιὰ ἀκόμα προσπάθεια, καὶ αὐτὸ μᾶς θλίβει ἐγκάρδια.

ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ. Ὁ κ. Χρ. Νομικὸς ἔδωσε δυὸ πολὺ καλὰς διαλέξεις στὸν Διοχῦλον. Στὴν πρώτη μίλησε γιὰ τὴν «πρώτη ἐπίσημη συνάντηση Ἑλλήνων καὶ Τούρκων» καὶ στὴ δεύτερη γιὰ τὸν «Τάφο τοῦ Ἀβραάμ».

Θαυμάσαμε τὸν ὠραῖον τρόπο τῆς ἐκφρασῆς του καὶ τὸ βαθύ του πνεῦμα στὰ θέματά του.

— Ἐπίσης καὶ ὁ «γενικὸς διευθυντὴς τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἑλ-

ληνικῶν σχολῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Κοινότητος» ἔδωσε σειρά ἀπὸ διαλέξεις ἢ καλλιτέρα ἀπὸ κινηματογραφικὰ παραστάσεις γιὰ τὸν τάφο τοῦ Τουταγχαμέν.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

— Τὴν ἀπόφαση ποῦ πήρε ἡ Μαρίκα Κοτοπούλη, τὸν καιρὸ ποῦ βρίσκεται στὴν Ἀλεξάνδρεια, νὰ μείνει καὶ νὰ δώσει τέσσερις παραστάσεις ἔξω ἀπὸ τὸ ὀρισμένο πρόγραμμά της, τὴν ἐμμεταλεύθηκε ἡ Ἐνωσις μας, καὶ ἔτσι μπόρεσε καὶ προσκάλεσε τὴ μεγάλη καλλιτέχνη σὲ ἀπογευματινὴ στὴ μαγευτικὴ βεράντα τοῦ Victoria Hôtel.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐνώσεως μας Ἡρ. Φυσεντζίδης ἐκ μέρους τῆς συντροφιάς μας τὴν προσφώνησε με τὰ παρακάτω λόγια:

«Καὶ τρανὸ καὶ καὶ ὠραῖο

«Καὶ ἀπὸ πέρα, καὶ ἀπὸ μακρὰ

«Φτάνει ὡς ἐδῶ καὶ ἀστραποχύνεται

«Καὶ τὸ φωτοστέφανομα τοῦ Ὑμνου ἀποζητᾶ.

Τὸ τρανὸ ποῦ ἀστράφτοντας περνᾶ ἀπὸ ἐμπρὸς μας καὶ σὰν φῶς ἀπολλώνειο χύνεται γύρω μας καὶ μᾶς ζαλίζει καὶ μᾶς μεθάει, ἢ φωτοπερίχυτη εἶναι καλλιτέχνη ποῦ τὴ στιγμὴν αὐτὴ, ζωσμένη ἀπὸ τῆς ἀνοιξῆς τὰ νιάτα, θὰ νοιώθει σὰν εὐωδία ὀλάνθητη τὴν ἱερὴ Δοξολογία ποῦ οἱ ὁμορφες ψυχές μας ψέλνουν γιὰ Ἐκεῖνη.

Τὴν πρωτομάγισσα τῆς Τέχνης ποῦ με τὰ θεῖα τὰ βότανα τῆς κόσμου χαλᾶ καὶ κόσμους χτίζει, χαιρετίζουμε ὑπερήφανα ἀπὸ μέρους ὅλης τῆς συντροφιάς μας σὰν ἓνα ἀπὸ τὰ καλόδεχτα προμηνύματα καὶ σὰν τὸ χρυσοανάβρυσμα τὸ ὀλόφωτο καινούργιας μιᾶς μέρας γιὰ τῆς πατρίδας μας τὴν πνευματικὴ τὴν ἀπολότρωση.

— Τῆς ψυχῆς μας ἡ ταραχὴ καὶ ἡ ὄνειροδεικτὴ ἡ ἔκστασις, ἀκόμη μᾶς κρατᾶ ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποῦ γιὰ πρώτη φορὰ ζαμαρώσαμε τὴν ὑπερκόσμια χιμαιρικὴ ζωὴ σου στὴ Σικηνὴ πάνω, καὶ τώρα χωρὶς τὴ δύναμη τῆς ἐκφρασῆς, φαντάζουμε σὰν τοὺς ὄνειρεμένους ποῦ ξυπνοὺν ποτισμένοι ὡς τῆς ψυχῆς τὰ τρίσβαθα ἀπὸ μιὰν ἡδονὴ καὶ ἀποκαρωμένοι ἀπὸ τὸ μέγεθος μιᾶς εὐτυχίας, χωρὶς νὰ ξέρουν ποῖά τί ὄνειρεύτηκαν.

Καὶ σιγά-σιγά, τώρα μόλις, ὅσο καλλιτέρα συμμαζεύονται τὰ ἀναστατομένα τοῦ εἶναι μας, ἀπὸ τὴν στρώτη συγκίνησι, τόσο πιὸ

ξιάστερα ξεχωρίζουμε μπροστά μας τη μεγάλη θυσία σου, τη θυσία μιᾶς ψυχῆς δυνατῆς καὶ μιᾶς ζωῆς ὥραίας, πού σὰν ὀλόφωτους σπινθῆρες μύριους ὅσους τῆ χώρισες καὶ δημιουργικὰ τῆ φύσης, σὲ αὐλές ψυχῆς φανταστικῆς γιὰ νὰ μᾶς χαρίσεις μιὰν Ἰριγένεια, μιὰν Ἡλέτρα, μιὰ Μαργαρίτα, μιὰν Ἐλίνα, μιὰ Γκάμπλερ, καὶ ὅλες τὲς τραγικῆς προσωπικότητες τοῦ Πάθους καὶ τοῦ Πόνου.

Καὶ τώρα μόνο μποροῦμε νὰ στοχαστοῦμε τὴν ἀνέκφραστη πολυσύνθεση σου, τὴν πολυσύνθεση ἀπ ὅλες αὐτὲς τὲς πανίερές στιγμὲς τῆς ψυχικῆς τρικυμίας, πού, ξυπνῶντας τες σὲ ἀνώτερη ζωὴ, τὲς γλυκοσκορπᾷς τριγύρω σου.

Καὶ στεκοῦμαστε σὰν μεταρσιωμένοι, στὴ σκέψη πόσο βαθιές, πόσο πυθιακές, εἶναι οἱ μυστικῆς σχέσεις σου μὲ τὰ αἰῶνια πού-ναι μὲ τὰ χρυσόβουλα τῆς ἀθανασίας σηματοδεδειμένα.

Τὰ λόγια μας αὐτὰ πού ἀναβλίζουν σὰν κρουσταλλένιας βρύσης ἄδολα νερά, μὴν τὰ πάρεις γιὰ φουσαλίδες διαβατάριζου ἐνθουσιασμοῦ.

Δὲ σκέκονται παρὰ τὸ preludio ἐνὸς μελλοντικοῦ τραγουδιοῦ πού σκοπὸ ἔχουμε νὰ τονίσουμε σὰν ὕμνο καὶ σὰν παιᾶνα γιὰ ὅλες τὲς πολύμοχθες νεοελληνικῆς προσπάθειες πού μὲ τὴν ὅποια τους ἐκδήλωσε τραβοῦν γιὰ τὸ μοναδικὸ σημεῖο.

Καὶ τώρα λικνισμένοι ἀπὸ ἓνα γλυκὸ ἐσωτικὸ τραγοῦδι, πού μᾶς τὸ ὑποβάλλουν ὥραιοι λογισμοί, δραματιζόμαστε ἓναν μεγάλο ἥλιο λαμπρὸ νὰ ξεπροβάλλει καὶ λύνοντας σὲ χίλιες μύριες ἀχτίδες τῆ χρυσόφαντῆ ὑπαρξῆς του, νὰ σχηματίζει τὴν λευκοφόρα δαφνοστεφανωμένη Παρθένα μὲ τὰ φτερά τὰ μεγάλα, καὶ γλυκακούμε τους θριαμβικούς χαιρετισμούς πού ρειθμοὶ ὑπερκόσμοι ἀνακρουσμένοι ἀπὸ ὄργανα ξωτικῶν μαγισσῶν φέλνουν στὸ παρουσίασμα τῆς ἀθάνατης Δόξας.

Καὶ βλέπουμε τὴν Δόξαν αὐτὴ τὴν ἡλιογέννητη νὰ σφιχταγκαλίζει μιὰν ἄλλην ἀνύχτωτη Δόξα καὶ νὰ τῆς προσφέρει κατὶ, μυστικό, τὸ τρανὸ μυστικὸ πού δὲν μποροῦμε νὰ τὸ μάθουμε.

Αὐτὸ τὸ κατὶ, εἶναι τὰ ἐπινίκια σου. Ἔτσι στὸ λέγει κι ὁ μέγας ποιητῆς:

«Κατὶ τρανὸ καὶ κατὶ ὥραιο

«Κατὶ ἀπὸ πέρα κατὶ ἀπὸ μακριὰ

«Σοῦ φέρνει ἡ Δόξα ἢ ταξιδεύτρα

«Στὰ οὐρανοπλάνα τῆς φτερά.

— Στὶς 17 Μαΐου ἔδωσε στὴν αἴθουσα τῆς Ἀμερικανικῆς ἀποστολῆς συναυλία ὁ καλλιτέχνης βιολιστῆς κ. Ἰωάν. Διανέλλος.

Τὸν κ. Διανέλλο εὐτυχίσαμε νὰ τὸν γνωρίσουμε ὄχι μόνο σὰν τεχνίτη ἀλλὰ καὶ σὰν ἄνθρωπο καὶ μιᾶς ἐνθουσίασε.

Εἶναι ἀπ τὲς ὁμορφες ἐκείνες φυσιογνωμίες στὶς ὁποῖες βλέπεις χαραγμένες, δυνατὲς τὲς γραμμὲς τῆς ἄδολης καλλιτεχνικῆς φύσης:

Μῶλο πού εἶχε καταρτίσει ἓνα πρόγραμμα ἄριστο, συνταγμένο μὲ τὴν δυνατὴ καλλιτεχνικὴ εὐσυνειδησία καὶ πού εἶχε καὶ τὴν εὐγενεϊκὰ φιλοδοξία, νὰ παρουσιάσει γιὰ πρώτη φορὰ ἐδῶ στὴν Ἀλεξάνδρεια ἐχτελέσεις τοῦ δαιμόνιου συνθέτη τοῦ βιολιοῦ Paganini, τὸ Ἀλεξανδρινὸ κοινὸ καὶ οἱ συμπατριῶτες του οἱ κύριοι, δὲ θέλησαν νὰ τὸν ὑποστηρίξουν καὶ τὸν ἄφησαν νὰ φύγει μὲ μιὰ σημαντικὴ ὕλικὴ ζημία.

Εὐτυχῶς πού τὸ βράδυ τῆς συναυλίας του οἱ ὀλίγοι ἀκροατῆς — μὰ πολὺ διαλεχτοὶ — καταχειροκρότησαν θερμὰ τὸ διάσημο καλλιτέχνη καὶ τοῦ ἔσφιξαν ἐγκάρδια τὸ χέρι, τόσο πού ὁ κ. Διανέλλος μὲ τὴν ἀπόλυτὴ του καλωσύνη, μᾶς ἐβεβαίωσε τὴν τελευταία μέρα τῆς ἀναχώρησής του πὼς φεύγει ἱκανοποιημένος ἠθικά.

Ἐμεῖς ἀπὸ μακριὰ τώρα, στέλνουμε θερμὸ χαιρετισμὸ στὸν φημισμένον καλλιτέχνη καὶ ἐκφράζουμε τὴν ἀπογοήτευσή μας γιὰτὶ ἀκόμα ἡ Ἑλληνικὴ κοινότητα δὲν ἔμαθε νὰ αἰσθάνεται τὴν καλλιτεχνία.

ΘΙΑΣΟΣ BEAKH - NEZEP Καὶ φέτος τὸ καλοκαίρι θὰ ἔχουμε τὴν χαρὰ ν' ἀπολάβουμε στὸ Λούνα-Πάρκ τὸν Βεάκη μας. Ἡ τέχνη του πού ἔφτασε τὸ ἀνώτερο σημεῖο τῆς ἐκφράσεως τῆς μᾶς ἔχει σκλάβους τῆς καὶ θαυμαστῆς τῆς.

Τοὺς ρόλους του πού τοὺς διαλέγει πάντοτε μὲ τὴν αὐστηρότερη ἐκλεχτικότητα, τοὺς ἐνσαρκώνει μὲ τὴ δύναμη τοῦ τέλειου καὶ χαριζόντος τους τὴν ποιητῆ τοῦ μεγάλου δημιουργοῦ τοὺς ἀνεβάζει στὴ σφαῖρα τῆς ἀνώτερης ζωῆς, ἐκεῖ πού βρίσκεται καὶ ἡ ἀληθινὴ καλλιτεχνικὴ ἐκδήλωση.

Ὁ συνεργάτης του ὁ Νέξερ ὁ ἀπαράμιλλος, μοιάζει σὰν τὴν πηγὴ πού καθάριο καὶ ἡχηρὸ βγαίνει τὸ γέλιο, τὸ γέλιο ὅμως ὄχι τὸ αὐθόρητο, μὰ τὸ ραφιναρισμένον κάτω ἀπὸ μιὰ καλλιτεχνικὴ διάθεση πού μᾶς τὴ μεταδίνει στὲς παραστάσεις του πλέρια.

Κι ὁ ἄλλος θίασος καλὰ συγχροτημένος μᾶς ὑπόσχεται εὐχάριστες νύχτες καλοκαιριοῦ.

Σ' ὀλίγες μέρες ὁ ἴδιος θίασος θάνεβάσει καὶ τὸ «Γαλάζιο λουλούδι» τοῦ διηγηματογράφου Ν. Νικολαΐδη ποῦ θάρθει ἐπὶ τούτου ἀπ' τὴν Κύπρο.

Η ΚΙΝΗΣΗ ΤΟΥ ΞΕΝΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Anthony John — Jerome K. Jerome

Μολογόντι ὁ συγγραφέας αὐτὸς γράφει λίγῳ, ἐν τούτοις διαβάζεται μὲ περισσὴν εὐχαρίστηση ἀπ' ὅλον τὸν φιλιαναγνωστικὸν κόσμον τῆς Ἀγγλίας καὶ Ἀμερικῆς. Τρία προτερήματα χαρακτηρίζουν τὰ ἔργα του: μιὰ μεγάλη μαστροία στὴν ἔκφραση, μιὰ λεπτὴ σάτυρα καὶ πολλὴ παρατηρητικότητά. Τὸ βιβλίον τοῦ αὐτοῦ κρίνεται ἀντάξιο τοῦ περυσικοῦ του «Three men in a Boat», ποῦκανε μεγάλη ἐντύπωση σὰν πρωτοβγήκε.

Wisdom's Daughter — Rigger Haggard.

Στὸ βιβλίον αὐτὸ ξαναβρίσκουμε, ἡλικιωμένη πιά «Ἐκείνην ποῦ πρέπει νὰ ὑπακούεται» τὸ κύριον πρόσωπον μιᾶς σειρᾶς ἔργων τοῦ Haggard. Κεῖνον ποῦ δίνει τὸ ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον στὸν τόμον, εἶναι ἡ βαθειὰ ψυχολογία καὶ ἡ πολλὴ φιλοσοφία ποῦ ἀναπτύσσει ὁ συγγραφέας, μὲ κίνδυνον σὲ μερικὰ μέρη νὰ καταντᾷ βαρετὸς μὲ τὴν ἀσυγκράτητη φλυαρία του.

Babel — John Cournos.

Ὁ Cournos, Ἑβραιοφῶστος ἀπ' τὸ Κιέλο, (βλέπε καὶ «Νουμᾶ» Ἀπριλίου 1923, σελ. 307-308) μὲ τὰ δύο του ἐγγλέζικα βιβλία «The Mask» καὶ «The Wall», ἔχει πάρει μιὰ ἀπ' τὶς πρώτες θέσεις στὴ παγκόσμια φιλολογία. Στὴ «Βαβέλ» ποῦν' ἡ συνέχεια τοῦ θέματος τῆς «Μάσκας» καὶ τοῦ «Τοίχου», μᾶς παρουσιάζει διαδοχικὰ καὶ μὲ χτυπητὰ χρώματα τὶς ἀνεμοζάλες τῆς πολυτάραχης ζωῆς στὸ Λονδίνο, Παρίσι καὶ Νέα Ὑόρκη. Τὰ ἐπεισόδια ποῦ περιγράφονται στὰ τρία αὐτὰ βιβλία, εἶναι φαίνεται παρμένα ἀπ' τὴν ζωὴ τοῦ συγγραφέα, δυνατοῦ παρατηρητῆ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

Ὁ Cournos, φιλοσοφόντας, βλέπει ἄμεσα τὰ πράγματα καὶ μὲ δύναμη λόγου καὶ αἰσθησὴ ἁρμονίας, ἀναλύει ρεαλιστικώτατα τὶς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες.

What is Psychology. — Dr Charles W. Hayward.

Μιὰ θαυμάσια καὶ βαθειὰ μελέτη γιὰ τὴν ψυχολογία.

Τὸ ὄψος τοῦ συγγραφέα δείχνει ἕνα ὄριμον μυαλὸ ποῦχει καλὰ μελετήσῃ τὸ δύσκολον τοῦτο θέμα ποῦ πραγματεύεται μὲ τόση γλαφυρότητα καὶ πειθῶ.

Ἡ ψυχολογία, λέει ὁ συγγραφέας, δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο παρὰ «συσσωρευμένες ὑποβολές» ἀπ' τὸ περιβάλλον. Ἡ ὑποβολὴ αὐτῆς, ξελίσονται σὲ «αὐθυποβολές» (auto-suggestions) ποῦ ἢ κάθε μιὰ γίνεται ἕνα ἀναπόσπαστο μέρος τῆς γενικῆς ψυχολογίας. Δὲν ὑπάρχει τίποτε καινούργιον στὴν αὐθυποβολή, μ' ἀν τὴν καταλαβαίναμε ὅπως πρέπει θάμασταν ἠθικὰ πολὺ πρὸ ἀνωτέρου.

Torrente, — Vicente Blasco Ibanez.

Ἐνα γοητευτικὸν ρομάντζο ποῦ μὲ τὴν πιὸ ἀπλὴ καὶ φυσικὴ τεχντροπία ξελίσεται γοργὰ στὶς ὄχτες τοῦ χειμαρρώδη Ζουκάρι. Ὁ Ibanez εἶν' ἕνας ἀπ' τοὺς πρὸ δημοτικῶν διηγηματογράφους τῆς Ἰσπανίας καὶ μερικὰ του ἔργα ἔχουν μεταφραστῆ καὶ σ' ἄλλες Ἑυρωπαϊκὰς γλώσσας. Ἡ περιγραφὴ του τῆς φύσης εἶναι κατὰ σπᾶνιον στὴ μοντέρνα λογοτεχνία.

Phidias ou le Génie Grec — H. Caro-Delville.

Histoire du Costume Antique — Leon Heuzey.

Δυὸ βιβλία ποῦ ἐκτός ἀπὸ εἰδικοὺς καλλιτέχνες ἐνδιαφέρουν γενικὰ ὅλους καὶ ἰδιαίτερα ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνας. Στὸ πρῶτον ἕνας ζωγράφος ποῦ τάρεσει καὶ νὰ φιλοσοφῆ, ντεβελοπᾶρει κρίσεις γενικῆς πᾶνω στὸ Ἕλληνικὸν πνεῦμα καὶ στὴν Ἕλληνικὴ τέχνη. Στ' ἄλλο (εἰκονογραφημένο καὶ μὲ μιὰ ἐνδιαφέρουσα εἰσαγωγή τοῦ Edm. Pottier) ὁ καθηγ. Heuzey, ἀναπτύσσει τὶς θεωρίες του ποῦ ἐπὶ σαράντα χρόνια δίδασσε στὸ σχολεῖο του.

Ἐνα μεγάλο φιλολογικὸν γεγονός τῆς χρονιάς στὴν Ἀγγλία ἦταν ὁ γιορτασμός τῆς τριακοσιοστῆς ἐπετείου τῆς πρώτης, σ' ἕναν τόμον ἔκδοσης ὅλων μαζὶ τῶν ἔργων τοῦ Shakespeare. Ὁ τόμος αὐτὸς βγήκε στὰ 1623 ἀπὸ τὸν Isaac Jaggard σὲ 500 ἀντίτυπα ποῦ τὸ καθένα πουλήθηκε γιὰ 30 σελλήνια. Σήμερα τόσο ἀξίζει ἢ κάθε σελίδα τῆς ἔκδοσης αὐτῆς. Ἡ γιορτὴ ἔγινε στὶς 23 τοῦ Ἀπριλίου στὴ Βρεττανικὴ Ἀκαδημία τοῦ Λονδίνου, ὅπου τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἡμέρας ἔβγαλε ὁ καθ. A. W. Pollard, ποῦχει ἰδιαίτερα μελετήσῃ τὴν μεγαλειότερη φιλολογικὴ δόξα τῆς Ἀγγλίας. Ἐνα σωρὸν συγγραφεῖς, καλλιτέχνες, καθηγητῆς πανεπιστημίων, ἄνθρωποι τῶν γραμ-

μίτων, και της αληθινής αριστοκρατίας μαζεύτηκαν στη συγγένωση που έγινε με ξεχωριστή μεγαλοπρέπεια.

Με την ευκαιρία αυτή ο W. B. Kempling, εξέδωσε έναν ωραίο τόμο «The Skakespeare Memorials of London».

ΤΖΩΝ ΠΑΣΣΑΛΗΣ

ΒΙΒΛΙΑ

(Αγγέλουμε ή κρίνουμε κάθε βιβλίο που μας στέλνεται σε δυο αντίτυπα).

L. ROUSSEL. Karagheuz ou un théâtre d'ombres à Athènes, 2 τόμοι, 1921 (9 δρχ.). Στην αρχή του Α' τόμου ο κ. Roussel έχει μια μελέτη εύσυνείδητη πάνω στο Καραγκιόζη, ύστερα παραθέτει ελληνικά μερικά κομμάτια από διάφορες κωμωδίες τις οποίες σάλλα κεφάλαια μεταφράζει αξιοθαύμαστα στα γαλλικά. Στο τέλος του δεύτερου τόμου υπάρχει και λεξιλόγιο για τους όρους και τις ιδιότητες εκφράσεις που βρίσκονται στις κωμωδίες.

L. ROUSSEL. La versification de André Calvos 1922 (2 δρχ.). Αξιόλογη μελέτη πάνω στη στιχομυθική του Άν. Κάλβου απ την οποία βγαίνει το συμπέρασμα ότι ο Κάλβος δεν καταλάμβανε τη στιχομυθική του και ότι εστήριζε πάνω σ' αυτή μια σφαλερή θεωρία.

L. ROUSSEL. Aristote Valaoritidis considéré comme traducteur, Edition Ernerst Leroux, Paris 1922—Εξετάζεται ο Βαλαωρίτης ως μεταφραστής και αποδειχεται ότι οι ολίγες του μεταφράσεις επιπόλαιες και ανακριβείς μοιάζουν με μεταφράσεις ανθρώπου που δεν είναι μεγάλος συγγραφέας.

L. ROUSSEL. Le livre de Contes' Edition du Progrès, Athènes 1922—Οι ωραίες ιστορίες του κ. Roussel γεμάτες χιούμορ και ειρωνία είνε απολαυστικώτατο βιβλίο.

ΔΗΜΟΥ ΤΑΝΑΛΙΑ. Τò φώς που καίει. Έκδότης Στέφανος Πάργας, Αλεξάνδρεια 1922, Γρ.Δ. 10. Ο ποιητής Τανάλιας με το βιβλίο του αυτό μπάζει μια έντελως καινούργια τεχνοτροπία στη λογοτεχνία μας. Έργο πολύ πρωτότυπο, της ανώτερης τέχνης.

ΔΗΜ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ. Άραπώντας. Έκδότης Στέφανος Πάργας, Αλεξάνδρεια, 1922. Γρ.Δ. 10. Μια σειρά διηγήματα του πατέρα Ταγκόπουλου γεμάτα ζωή και δρασεράδα, γραμμένα δε την αδόλοτερη ειλικρίνεια.

ΔΡ. ΣΚΟΥΦΟΠΟΥΛΟΥ. Παλιές και καινούργες ιδέες. Έκδότης Στέφ. Πάργας, 1923.

RENÉ CHAUGHY. Η Γυναίκα Σκλάβο. Μετάφραση και πρόλογος Στάμου Ζερβού (Δεύτερη έκδοση). Έκδότης Στέφ. Πάργας 1923.

Γ. ΣΚΛΗΡΟΥ. Η Φιλοσοφία του πολέμου και της ειρήνης. (Δεύτερη Έκδοση). Έκδότης Στέφανος Πάργας 1923.

ΔΗΜ. ΒΟΥΤΥΡΑΣ. Ο Θρήνος των Βωδιών κ' άλλα δηγήματα. Έκδότης Στέφανος Πάργας 1922. Γρ.Δ. 10.

ΖΑΝ ΡΙΣΠΕΝ. Τα πρώτα βήματα του Καίσαρος Βοργία, μετάφρασις Γ. Άρβανιτάκη. Έκδοσις Βιβλιοπωλείου Κασσιόνη, 1923. Ιστορικό μυθιστόρημα γύρω απ' τη ζωή των Βοργιών. Καλογραμμένο και με όμορφες εικόνες.

ΛΑΒΑΜΕ ΤΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ Μηνιαίο περιοδικό. Όδος Χαρ. Τρικούπη 22. Τεύχος 262-263-264. Περιέχει άρθρα αρχαιολογικά, ιστορικά, ποιήματα, διηγήματα κλπ.

LIBRE Διευθυντής Louis Roussel — Rue Sina 31 Athènes — αριθ. 2, 3, 4, 5.

Τò περιοδικό του κ. Louis Roussel αξίζει να διαβάζεται από όλη τη διανοούμενη Έλληνική τάξη.

Κρίνει κάθε βιβλίο που βγαίνει ελληνικά μ' έναν τρόπο απόλυτο με γεμάτο παρατήρηση και σκέψη, δίνει συμβουλές πολιτίμες, στηριγμένες σε γερά ντοκουμέντα και γενικά προσφέρει μιαν αξιόλογη υπηρεσία στα νεοελληνικά γράμματα.

Συσταίνουμε θερμά τò περιοδικό του κ. Roussel σε κάθε ενδιαφερόμενο για την Έλληνική διάνοηση.

ΕΣΠΕΡΟΣ Μηνιαίο Λογοτεχνικό περιοδικό. Σύρα, αριθ. 11. Περιοδικό των νέων της Σύρας.

Με χαρά παρατηρούμε πως σε κάθε αριθμό του ο Έσπερος καλλιεργείται έπαισθητά. Περιέχει ποιήματα, διηγήματα, γλωσσολογικά κλπ. Ξεχωρίζουμε του κ. Σπαταλά, Τò Σονέττο.

ΝΕΑ ΖΩΗ Β. Ρ. 2126 Alexandrie Egypte. Τεύχος 3. Τò τρίτο τεύχος της Νέας Ζωής δρισμένος θαφήσει εποχή στα χρονικά των Έλληνικών περιοδικών.

Πλουσιώτατο σε ύλη, εκλεχτικώτατο με μια εξωτερική και τυπογραφική παράσταση άρτια, καταντάει μια άνθολογία για τὰ Νεοελληνικά Γράμματα.

Με μεγάλη ευχαρίστηση ξεχωρίζουμε τò κριτικό δοκίμιο του

δικού μας ποιητή Τ. Μαλάνου για τὴ Γρουπαρική ποίηση. Ὁ κ. Μαλᾶνος πῆρε τὸν ὄραϊο δρόμο τῆς ἐξέλιξης στὴν κριτικὴ ποὺ μᾶς ἀφίνει νὰ ἐλπίζουμε πάρα πολλὰ γιὰ τὸ μέλλον.

ΕΛΛΗΝΙΣ Μηνιαῖο Περιοδικὸ τοῦ Ἐθνικοῦ συμβουλίου τῶν Ἑλληνίδων, Λεοφ. Ἀμαλίας 38, τεῦχος 40 ἔτος Γ. Περιέχει ἀξιόλογα ἄρθρα ἐπιστημονικά, φεμινιστικά, καὶ κριτικὰ μελέτες γραμμένα ἀπὸ κυρίες γνωστὲς στὸν διανοούμενο κόσμο.

ΟΡΦΕΥΣ δεκαπενθήμερη φιλολογικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ Ἐπιθεώρηση—Κέρκυρα Τεῦχος Θ'. Συνεργάζονται νέοι τῆς Κέρκυρας γεμάτοι ἀπὸ ἐνθουσιασμό. Στὶς σελίδες του σπαρταράει μιὰ ὄραϊα δύναμη ζωῆς καὶ θέλησης. Τοῦ εὐχόμεθα ὀλόφυχα εὐδοκίμηση.

ΔΕΑΤΙΑ

Λάβαμε ὅλους τοὺς ἀριθμοὺς τῆς βιβλιογραφίας τοῦ λαϊκοῦ Βιβλιοπωλείου τῶν Γραμμάτων Β. Ρ. 1146 Alexandrie.

— Ἐπίσης ὅλους τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ Βιβλιογραφικοῦ δελτίου Α. Κασιγόνη, Ὀδὸς Ραμλίου 31, Ἀλεξ.

ΞΕΝΟΣ ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

Τὸ πρωτοπαρουσίασμά μας θεορμὰ τὸ ὑποδέχτηκεν ὁ καθημερινὸς τύπος καὶ μ' ἐνθουσιαστικά λόγια χαιρέτησε τὴ μελλοντικὴ μας σταδιοδρομία. Παίρουμε μερικὰ κομμάτια.

ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ 14. 4. 1923—Ἐλάβαμεν τὸν πρῶτον ἀριθμὸν τοῦ νέου περιοδικοῦ «Ἀργώ» ὀργάνου τῆς «Ἑλληνικῆς Νεανικῆς Ἐνώσεως.» Πολὺ κομψὸν ὡς ἐμφάνισις καὶ πλούσιον εἰς ὕλην. Ἐκτὸς τῶν ἐμφανιζομένων διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν λογοτεχνικὴν κοινίστραν νέων λογίων, διακρίνομεν καὶ τὰς γνωστὰς ὑπογραφὰς τῶν Κ. Ν. Κωνσταντινίδη, Τ. Μαλάνου καὶ Γλ. Ἀλιθέρη. Εὐχόμεθα εἰς τὴν «Ἀργώ» πᾶσαν εὐδοκίμησιν.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ 18. 4. 1923—Ἡ Ἀργὼ εἶναι τὸ ὄνομα ἐνὸς λογοτεχνικοῦ φυλλαδίου, ποὺ ἤρχεισε νὰ ἐκδίδει ἡ Ἑλλ. Νεανικὴ Ἐνωσις. Καθὼς ὁσον γνωρίζομεν ἡ Ἐνωσις ἀπαρτίζεται ἀπὸ πρῶην μαθητὰς οἱ ὅποιοι αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην νὰ ἔχουν κάποιο μέσον μὲ τὸ ὅποιον νὰ ἐρμηνεύουν ὅ,τι αἰσθάνονται.

Οἱ νέοι αἰσθάνονται κατ' ἀρχὴν εὐγενικά, διότι οἱ ἴδιοι εἶναι μιὰ εὐγενὴς ἐμφάνισις τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ἰδοὺ ἡ «Ἀργώ.» Ἐνα φυλλάδιο μὲ στίχους, διηγήματα, κ' ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν

ζωὴν, μὲ τὴν τάσιν τὴν ὁποίαν ἔχουν οἱ νέοι νὰ διατυπώνουν τὰς πρῶτας ἐντεπώσεις τοῦ βίου των. Ἐνα ὄραϊον πτερόγισμα πρὸς τὸ ἰδανικὸν ἢ «Ἀργώ» λογαριάζεται ὅτι θὰ εἶναι ἡ ναὺς μὲ τὴν ὁποίαν οἱ ναῦται τῆς σκέψεως θὰ φθάσουν κάποτε εἰς τὴν Κολχίδα τῶν ὄνειρον των. Τὸ εὐχόμεθα ἀπὸ καρδίας.

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ 24. 4. 1923—Ἐξεδόθη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρεια τὸ πρῶτο φυλλάδιον τοῦ νέου λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ «Ἀργώ», τὸ ὅποιον μεταξὺ τῶν ἄλλων περιέχει καὶ ἓνα πολὺ καλογραμμένο «σημείωμα» τοῦ ποιητῆ Τ. Μαλάνου γιὰ τοὺς «Πεζοὺς Ρυθμοὺς» τοῦ κ. Ζ. Παπαντωνίου.

ΝΕΑ ΖΩΗ (περιοδικὸ) τεῦχος 3.—Ἡ Ἀργὼ—Νὰ ἓνα περιοδικὸ ποὺ μᾶς ἐνθουσιάζει, ἢ γιὰ νὰ ἐκφρασοῦμε ἀκριβέστερα, μᾶς μετὰδίνει τὸ νεανικὸ του ἐνθουσιασμό.

Βέβαια ὄχι γιὰ τὴν ὕλην του, ποὺ ἐξὸν ἀπὸ μερικὰς γνωστὰς ὑπογραφὰς, εἶναι συνταγμένη ἀπὸ πρωτόβγαλτους λογοτέχνες. Μαὐτὸ βέβαια δὲ θέλομε νὰ ποῦμε πὼς εἶναι ἀνάξια λόγου καὶ πὼς τὰ σημερινὰ πρωτόγεια εἶν' ἀδύνατο νὰ μὴν τὰ διαδεχθοῦν τὰ διαλεχτὰ ἔργα τοῦ μέλλοντος.

Ἐκεῖνο ποὺ αἰσθανόμαστε τὴν ἀνάγκην, νὰ τονίσουμε καὶ νὰ παυνέσουμε εἶναι ἡ ἀγάπη τῶν νέων αὐτῶν γιὰ τὰ γράμματα, οἱ βλέψεις τους πρὸς κάτι ἀνώτερον, πρὸς τὸ ὁποῖο δυστυχῶς δὲν εἶναι συνηθισμένη ν' ἀτενίζει ἡ γύρω μας νεολαία.

Γι' αὐτὸ ἡ εὐγενικὴ προσπάθεια αὐτῆς τῆς ἐκλεχτῆς ὁμάδος νὰ μορφωθεῖ, νὰ λούσει τὴ ψυχὴ τῆς μέσ' στὰ καθάρια νερὰ τῆς Τέχνης, μᾶς συγκινεῖ εὐλικρινά.

Ἐμᾶς κυρίως ποὺ στὴν ἴδια πάνω κάτω ἡλικία δειλὰ δειλὰ παρουσιάσαμε σὲ μιὰ κοινωνία ἀδιάφορη κ' ἐχθρική μορφεῖ νὰ πεῖ κανεὶς—τότε ἀκόμα περισσότερο ἀπὸ τώρα—τὴ *Νέα Ζωὴ* ὄχι τὴν καθαρευουσιάνικη τῶν τριῶν πρώτων χρόνων, μὰ ἐκεῖνη ποὺ ἦταν ἡ ἀπαρχὴ τῆς σημερινῆς τῆς ἐξέλιξης.

Σφιγγόμε θεορμὰ τὸ χέρι τῶν νέων ὁμοϊδεατῶν μας ποὺ ἐρχονται νὰ προσφέρουν τ' ἄλκιμα Νιάτα τους στὸν ἀγῶνα μας, τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ὄραϊου καὶ τὸ δυνάμιμα τῆς *Σκέψεως*.

Θὰ παρακολουθοῦμε τὸ ἔργο τους, θεμελιωμένο πάντα σὲ μιὰν ἀπαραίτητη ἐκλεχτικότητα μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον κ' ἀγάπη.

Πολλά επίσης γράμματα ένθουσιαστικά έλάβαμε από φίλους και υποστηριχτές. Άπ τους γνωστούς μās έγραψαν θερμά οί κ. Μ. Βάλσας από τó Παρίσι και Κ. Τσαγκαράδας από τó Μελαούι. Τόσο τόν τύπο όσο και τούς ιδιωτες πούχαν την καλωσύνη να μās έμψυχώσουν στον άγώνα μας, εύχαριστούμεν έγχαρδια.

ΓΡΑΜΜΟΥΛΕΣ

— Παρακαλούμε τούς συνδρομητές πού από ταχυδρομική άβλεψία δέν έλαβαν τó πρώτο τεύχος, να μās ειδοποιήσουν δηλώνοντας κοι την άκριβή τους διεύθυνση.

— Ή συντρομή για τά 5 πρώτά φυλλάδια είναι Γρ. Δ. 20.

— Για κείνους πού μās ρώτησαν άπαντούμε πώς ταχτικά ή ΑΡΓΩ θα βγαίνει κάθε δυó μήνες.

— Με χαρά άγγέλουμε ότι ó πολύτιμος συνεργάτης μας Τ. Μαλάνος μās ύποσχέθηκε σειρά άλό τές μελέτες του πού έτοιμάζει πάνω σέ φυσιογνωμίες ξεχωριστές της Έλλ. Λογοτεχνίας.

— Για κείνους πού ενδιαφέρονται για τή διάδοση του περιοδικού μας σημειώνουμε πώς ή ΑΡΓΩ κυκλοφόρησε σέ 500 αντίτυπα και έφτασε ως τήν Αυστραλία, Άμερική και Άβυσσινία.

— Για τά τυπογραφικά λάθη του πρώτου τεύχους ζητούμε συγγώμη. Θα προσπαθήσουμε μόλη τή καλή μισ θέληση ν' άποφύγουμε άπ' έδώ κι έμπρός και τά λάθη και όλες τές άλλες σχετιζές άτέλειες.

— Με χαρά μαθαίνουμε πώς ό Άλεξαντρινός ποιητής Κ. Ν. Κωνσταντινίδης άρχισε τήν έκτύπωση της ποιητικής του συλλογής «Τά Βάλσαμα» και πώς σέ καμιά είκοσαριά μέρες θα κυκλοφορήσουν σέ κομψότατο Τόμο.

Τό τύπωμα τέλεψε στίς 15 του Ίούνη 1923,

Γ.Δ. 4

ΔΡΑΧ. 3

ΣΕΛΛ. 1
